Rok VI.

DZIENNIK URZĘDOWY

MINISTERSTWA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Nr. 1. Warszawa, dnia 15 stycznia 1937 r.

Prenumeratę (w Warszawie zł. 12 rocznie, poza Warszawą zł. 16) przyjmuje wyłącznie Księgarnia Rolnicza w Warszawie, ul. Mazowiecka 10.

T R E Ś Ć:

SKOROWIDZ RZECZOWY.

1.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW.

z dnia 30 listopada 1936 r.

w sprawie statutu Państwowego Instytutu Kultury Wsi.

Na podstawie art. 9 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 września 1936 r. o Państwowym Instytucie Kultury Wsi (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 532) zarządza się co następuje:

§ 1.

Państwowemu Instytutowi Kultury Wsi nadaje się statut, stanowiący załącznik do uchwały niniejszej.

§ 2.

Wykonanie uchwały niniejszej porucza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 3.

Uchwała niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski.*

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Poniatowski.*

Załącznik do uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1936 r. (poz. 508).

STATUT PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU KULTURY WSI.

§ 1.

Przedmiotem badań Instytutu są warunki życia, potrzeby i dążenia wieśniaka i zbiorowości wiejskich. Instytut bada zarówno materialne, jak społeczne i duchowe przejawy życia wiejskiego w ich wzajemnym związku. W szczególności do zakresu działania Instytutu należy badanie:

1) wpływu ekonomicznych warunków życia wsi na jej kulturę;
2) zbiorowego życia wsi;
3) potrzeb społeczno-kulturalnych wsi;
4) akcji społecznej na wsi.

§ 2.

Przez stały kontakt i współpracę z pokrewnymi instytucjami naukowymi oraz z organizacjami pracującymi na wsi Instytut dąży do koordynowania akcji naukowo-badawczej w zakresie zagadnień wiejskich.

§ 3.

W zakresie metod pracy nad podniesieniem kultury wsi Instytut opracowuje:

1) metody organizowania zbiorowości wiejskiej dla działania zespołowego;

2) metody wychowania jednostki dla działania zespołowego;

3) wzory różnych urządzeń społeczno-kulturalnych, jak np. dom ludowy, biblioteka oraz metody podniesienia syrawności tych urządzeń;

4) projekty planowego zaspakajania potrzeb wsi w różnych dziedzinach jej życia społeczno-kulturalnego.

§ 4.

W zakresie poradnictwa poza działalnością doradczą i pomocniczą dla potrzeb administracji Instytut:

1) udziela informacyj o badaniach nad wsią i jej życiem społeczno-kulturalnym, o urządzeniach społeczno-kulturalnych oraz metodach ich działania;

2) opiniuje plany działania, zgłoszone przez władze samorządowe i organizacje, służące podniesieniu życia kulturalnego wsi;

3) ułatwia wymianę doświadczeń i kordynację działań instytucyj i osób, pracujących nad wzmożeniem życia kulturalnego na wsi.

§ 5.

Wyniki badań i prac Instytutu ogłaszane są w formie:

1) oryginalnych prac naukowych,

2) materiałów,

3) wydawnictw popularnych i informacyjnych oraz w innej formie ustalonej przez zarząd.

Instytut może również udzielać pomocy w opracowywaniu i wydawaniu prac badawczych, wchodzących w zakres zadań Instytutu.

§ 6.

Dla celów badawczo-naukowych Instytut prowadzi archiwum materiałów, pracownię naukową i bibliotekę.

W zakresie swej działalności Instytut może organizować kursy, konferencje, odczyty publiczne oraz akcję prasową.

§ 7.

Instytut ogłasza corocznie sprawozdanie z prac przezeń wykonanych.

§ 8.

Prace Instytutu wykonywane są przez:

1) zarząd,

2) dyrektora Instytutu,

3) radę naukową,

4) stały personel naukowy Instytutu,

5) dorywczych pracowników naukowych.

§ 9.

Celem utrzymania ścisłej łączności z terenem, oraz zapewnienia stałego dopływu materiałów i informacyj opartych na bezpośredniej obserwacji Instytut utrzymuje korespondentów.

10.

Zarząd ustala program i metody prac Instytutu, czuwa nad rozwojem i ciągłością pracy naukowej Instytutu oraz nad utrzymaniem tej pracy na właściwym poziomie naukowym.

Zarząd decyduje o powierzaniu prac na zamówienie, o przyznawaniu subwencyj na prace naukowe oraz o udzielaniu pomocy w opracowywaniu i wydawaniu prac badawczych, wchodzących w zakres zadań Instytutu.

Zarząd kwalifikuje prace Instytutu do druku.

Zarząd Instytutu może powoływać doradcze komisje specjalistów dla rozpatrzenia spraw związanych z działalnością Instytutu oraz zasięgać opinii odpowiednich instytucyj i poszczególnych fachowców.

§ 11.

Zarząd Instytutu stanowią: dyrektor Instytutu oraz dwaj członkowie, powołani do odwołania przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W celu utrzymania łączności pomiędzy Instytutem a zainteresowanymi ministerstwami oraz w celu uwzględnienia postulatów tych ministerstw w programie pracy Instytutu — Ministrowie: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Opieki Społecznej delegują po jednym delegacie do udziału w pracach zarządu. Delegaci uczestniczą w zebraniach informacyjno-sprawozdawczych zarządu oraz przy ustalaniu programu prac Instytutu, nie biorąc udziału w głosowaniu.

§ 12.

Dyrektora Instytutu mianuje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i za zgodą Prezesa Rady Ministrów.

Dyrektor opracowuje i wykonuje program prac Instytutu i przewodniczy na zebraniach zarządu.

Do kompetencyj dyrektora należy kierownictwo biur Instytutu, archiwum i biblioteki.

Za całokształt pracy Instytutu dyrektor odpowiada bezpośrednio wobec Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych i składa mu periodyczne sprawozdania z działalności Instytutu.

§ 13.

Do zadań rady naukowej należy:

1) inicjatywa w sprawach programu działalności Instytutu;

2) opiniowanie całokształtu działalności Instytutu, a w szczególności spraw przedstawionych przez zarząd;

3) dążenie do koordynowania akcji badawczo-naukowej instytucyj naukowych w zakresie zagadnień wiejskich.

Uchwały swoje rada naukowa przedstawia Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 14.

Rada naukowa składa się z prezesa i 15 członków, powołanych na okres 3 lat przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministrem Opieki Społecznej spośród pracujących naukowo nad zagadnieniami związanymi z kulturą wsi i spośród osób zajmujących się działalnością praktyczną w dziedzinach związanych z kulturą wsi. Corocznie ustępuje 1/3 członków rady według starszeństwa powołania. W pierwszym i drugim roku istnienia rady o ustąpieniu członków decyduje losowanie.

§ 15.

Rada naukowa obraduje pod kierownictwem prezesa lub wyznaczonego przez niego członka rady. Rada spośród swoich członków wybiera sekretarza rady. Prace kancelaryjne rady załatwia biuro Instytutu.

Zebrania rady naukowej odbywają się 2 razy w roku dla wysłuchania i zaopiniowania sprawozdania o pracach Instytutu, dla rozważenia zamierzeń Instytutu oraz dla spraw związanych z koordynacją akcji badawczo-naukowej w zakresie zagadnień wiejskich.

Inne zebrania rady naukowej może zwoływać prezes po porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 16.

W posiedzeniach rady naukowej bierze udział z głosem doradczym zarząd Instytutu i delegaci ministerstw.

§ 17.

Prezes i członkowie rady naukowej oraz członkowie zarządu Instytutu pełnią swe funkcje bezpłatnie. Zamiejscowym członkom zarządu oraz rady naukowej będącym urzędnikami państwowymi zwraca się koszty przejazdu oraz diety przywiązane do posiadanych przez nich grup uposażenia, a osobom nie będącym urzędnikami — zwrot kosztów podróży II klasy, oraz diety według V grupy uposażenia.

§ 18.

Stały personel Instytutu składa się z pracowników naukowych mianowanych, bądź też zatrudnionych w Instytucie na podstawie umów o pracę.

§ 19.

Pracownicy dorywczy są angażowani przez dyrektora do wykonania określonych prac na podstawie umowy o dzieło.

§ 20.

Korespondentów dobiera dyrektor, który ustala również wysokość ich wynagrodzenia.

(Monit. Pols. z 5.XII.36 r. Nr. 284, poz. 508).

2.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

z dnia 10 grudnia 1936 r.

o uznaniu muflonów za zwierzęta łowne.

Na podstawie art. 1 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckim (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934) zarządzam co następuje:

§ 1. Muflony uznaje się za zwierzęta łowne.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Poniatowski.*

(Dz. U. R. P. z 15.XII.36 r. Nr. 91, poz. 638).

3.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

z dnia 10 grudnia 1936 r.

o zmianie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 listopada 1935 r. o ochronie niektórych zwierząt łownych.

Na podstawie art. 51 ust. 1 pkt. a), b), c) i d) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckim (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934) w brzmie-

niu, ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 622), zarządzam co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 listopada 1935 r. o ochronie niektórych zwierząt łownych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 536) wprowadza się zmiany następujące:

1) § 2 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 2. Zabrania się całkowicie polowania na niedźwiedzie, łosie — byki, muflony, dropie i dropie — kamionki (strepety)".

2) w § 3 skreśla się wyrazy „niedźwiedzi od 16 stycznia do 15 grudnia".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: *J. Poniatowski.*

(Dz. U. R. P. z 15.XII.36 r. Nr. 91, poz. 639).

4.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 10 grudnia 1936 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministrem Przemysłu i Handlu o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi.

Na podstawie art. 8 pkt. a), b), c), d), e), g) i art. 10 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 343), art. 1 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 czerwca 1932 r. o przekazaniu zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach zdrowia publicznego Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 493), art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 lipca 1932 r. o wprowadzeniu nazwy „Minister Opieki Społecznej" i „Ministerstwo Opieki Społecznej" (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 597) oraz w związku z ustawą śląską z dn. 16 maja 1934 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. Śl. Nr. 14, poz. 27) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

§ 1. Przepisom niniejszego rozporządzenia podlegają:

1) mięso przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia;

2) przetwory mięsne przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia:

a) wędliny i inne wyroby wędliniarskie,
b) konserwy mięsne,
c) potrawy mięsne,
d) wyciągi mięsne;

3) sprzedaż i inne wprowadzanie w obieg mięsa i jego przetworów;

4) miejsca wyrobu przetworów mięsnych oraz miejsca przechowywania, sprzedaży mięsa i jego przetworów;

5) naczynia i przyrządy używane przy wyrobie przetworów mięsnych oraz przy sprzedaży mięsa i jego przetworów.

§ 2. Przez nazwę „mięso" rozumie się wszystkie, przeznaczone do spożycia przez ludzi, części zwierząt ciepłokrwistych (zwierząt rzeźnych, ptactwa bitego, dziczyzny):

a) niepoddane żadnym zabiegom z wyjątkiem chłodzenia,
b) poddane zabiegom nie zmieniającym własności mięsa lub których działanie może być z łatwością usunięte, jako to: mrożenie, ozonowanie, suszenie, krótkotrwałe wędzenie, moczenie w occie (marynowanie), powierzchowne działanie dozwolonymi środkami konserwującymi (§ 5 ust. (1), pkt. 1), lit. f), zabezpieczenie przed dostępem powietrza warstwą tłuszczu, żelatyny itp., wstrzyknięcie do naczyń krwionośnych lub tkanki mięsnej dozwolonych środków konserwujących.

§ 3. (1) Przez nazwę „przetwory mięsne" rozumie się mięso poddane zabiegom, pod których wpływem utraciło ono całkowicie pierwotne właściwości mięsa surowego, bez możności ich odzyskania. Zabiegami tymi mogą być:

1) silne solenie, wędzenie, peklowanie w połączeniu z mieleniem siekaniem, rozdrabnianiem lub bez takiego połączenia;

2) zabezpieczenie przed zepsuciem drogą sterylizacji w szczelnych powłokach (naczyniach) lub drogą usunięcia powietrza z tych powłok (naczyń);

3) gotowanie, smażenie, pieczenie, duszenie.

(2) W szczególności:

1) przez nazwę „wędliny" rozumie się przetwory mięsne poddane zabiegom wyszczególnionym w ust. (1) pkt 1), jako to: kiełbasy, szynki, boczki itp.; przez nazwę „inne wyroby

wędliniarskie" rozumie się: kiszki, salcesony i inne mieszanki mięsne;

2) przez nazwę „konserwy" w znaczeniu ogólnym rozumie się przetwory mięsne poddane zabiegom wyszczególnionym w ust. (1) pkt 1) i 2), lub również zabiegom w pkt 3), czyniącym je zdolnymi do przetrwania dłuższego okresu czasu bez cech zepsucia;

3) przez nazwę „potrawy mięsne" rozumie się przetwory mięsne poddane zabiegom wyszczególnionym w ust. (1) pkt 3), jako to: pieczenie, pasztety, galarety, majonezy itp.;

4) przez nazwę „wyciągi mięsne" rozumie się preparaty z soku mięsnego, jako to: buliony, ekstrakty itp.

(3) Wymienione w ust. (2) przetwory mięsne mogą być sporządzane z dodatkiem właściwych domieszek i przypraw lub bez takiego dodatku.

§ 4. (1) Mięso, przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia, musi odpowiadać wszystkim weterynaryjnym przepisom dla mięsa zdatnego do spożycia dla ludzi oraz być właściwie znakowane.

(2) Ptactwo bite oraz dziczyzna, przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia, muszą odpowiadać przepisom weterynaryjnym.

§ 5. (1) Zabrania się:

1) sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia mięsa:

a) zanieczyszczonego,

b) zepsutego,

c) spleśniałego,

d) o barwie, zapachu i smaku nienormalnym,

e) barwionego,

f) z dodatkiem środków konserwujących z wyjątkiem soli kuchennej, cukru, saletry, octu fermentacyjnego jadalnego lub najwyżej 15% jadalnego roztworu kwasu octowego oraz soli kuchennej z dodatkiem azotynu sodowego (§ 1 rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 21 czerwca 1934 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 24 czerwca 1931 r. o konserwowaniu artykułów żywności — Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 521),

g) nadmuchanego powietrzem;

2) przechowywania mięsa siekanego i mielonego.

(2) Dopuszczalna jest sprzedaż lub inny obieg mięsa mielonego i siekanego na żądanie i w obecności kupującego.

§ 6. (1) Przetwory mięsne powinny być sporządzone z materiałów nienagannych co do jakości, w szczególności:

1) mięso używane do tych celów powinno odpowiadać wszystkim warunkom dla mięsa, wyszczególnionym w § 4 i w § 5 ust. (1) pkt 1);

2) woda, używana przy wyrobie, powinna być bezwzględnie czysta i odpowiadać warunkom wymaganym dla dobrej wody do picia dla ludzi;

3) sól powinna być jadalna; niedopuszczalna jest do tych celów sól tzw. „bydlęca“ i wszelka skażona;

4) tłuszcze powinny odpowiadać obowiązującym przepisom;

5) wszelkie inne domieszki (mąka, kasza, krew, przyprawy korzenne, saletra, ocet itp.) powinny mieć własności prawidłowe i być nieszkodliwe dla zdrowia.

(2) Otoka w stanie surowym nie może być używana do wyrobu przetworów mięsnych.

§ 7. (1) Wędliny i inne wyroby wędliniarskie, przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia, nie mogą wykazywać jakichkolwiek śladów zepsucia.

(2) Siekanie oraz mielenie mięsa powinno się odbywać maszynowo przy użyciu siły ręcznej lub mechanicznej, inne rozdrabnianie mięsa może się odbywać ręcznie nożem lub innym ostrym narzędziem.

(3) Dodatkami do wędlin i innych wyrobów wędliniarskich mogą być:

1) woda w ilości niezbędnej do wyrobu;

2) saletra w ilości nie przekraczającej 3 g na 1 kg mięsa;

3) mąka jedynie do wyrobów wędliniarskich wątrobianych i krwawych w ilości najwyżej do 2% oraz kasza, bułka do innych wyrobów;

4) sól i przyprawy korzenne w ilości niezbędnej.

(4) Wędliny, oznaczone jako „czysto wieprzowe“ mogą być sporządzane jedynie z mięsa wieprzowego.

§ 8. (1) Na powłoki wędlin i innych wyrobów wędliniarskich mogą być używane:

1) powłoki zwierzęce, jak: jelita, pęcherze, żołądki, przełyki, gęsie szyjki, odpowiadające przepisom weterynaryjnym, należycie i dokładnie oczyszczone; jelita końskie mogą być używane tylko do wyrobu przetworów z mięsa końskiego (§ 21);

2) powłoki sztuczne.

Oczyszczanie powłok wymienionych w pkt 1) może odbywać się jedynie w szlamiarniach urządzonych zgodnie z postanowieniami § 23 wyłącznie przy rzeźniach. Postanowienie to nie dotyczy kiełbaśnic, które po pierwszym oczyszczeniu w rzeźni mogą być szlamowane w wytwórniach wędliniarskich.

(2) Powłoki powinny być szczelnie wypełnione zawartością mięsną.

(3) Powłoki sztuczne powinny być sporządzone z materiału przezroczystego, jasnego i nie mogą być klejone; mogą one być barwione jedynie barwnikami dopuszczonymi do barwienia ar-

tykułów żywności w myśl obowiązujących przepisów szczególnych.

(4) Zabrania się sprzedaży lub innego wprowadzenia w obieg i używania powłok zwierzęcych nieczystych, źle wyszlamowanych, zniszczonych, zwłaszcza podziurawionych, sfermentowanych, łatwo łamliwych, barwionych, o smaku mydlanym lub zjełczałym, mającym woń smrodliwą, gnilną lub plamy rdzawe. Zakaz barwienia nie dotyczy powłok zwierzęcych, używanych do przetworów z mięsa mielonego i siekanego. Powłoki te mogą być barwione tylko barwnikami dopuszczonymi do barwienia artykułów żywności.

§ 9. (1) Konserwy mięsne, w znaczeniu ścisłym, są to przetwory mięsne utrwalone drogą sterylizacji w szczelnie zamkniętych puszkach blaszanych, słojach szklanych lub innych do tego celu przeznaczonych naczyniach.

(2) Konserwy mięsne muszą mieć prawidłowy wygląd i smak i nie wykazywać jakichkolwiek śladów zepsucia.

(3) Na naczyniach z konserwami powinny być uwidocznione:

1) rodzaj mięsa, z którego konserwy zostały przygotowane;

2) nazwa firmy i jej siedziba.

(4) Naczynia metalowe (puszki), z wyjątkiem aluminiowych, powinny być należycie ocynowane (pobielane). Pobiała tych naczyń nie może zawierać zanieczyszczeń powyżej 1%.

(5) Używanie do tego celu naczyń cynkowanych jest wzbronione.

(6) Tuby metalowe do past powinny być sporządzone całkowicie z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia, np. glinu, cyny.

§ 10. Potrawy mięsne (pieczenie, pasztety, galaretki, majonezy itp) powinny być sporządzane z produktów świeżych i domieszek nieszkodliwych dla zdrowia.

§ 11. (1) Wyciągi mięsne (buliony, ekstrakty, proszki mięsne, peptony itp.) nie mogą wykazywać jakichkolwiek śladów zepsucia; jako środek konserwujący dopuszczalna jest jedynie sól kuchenna.

(2) Nazwa „wyciąg mięsny“ nie może być stosowana dla preparatów sporządzonych nie z mięsa.

(3) Wyciągi muszą być oznaczone nazwą właściwą dla mięsa, z którego zostały wytworzone.

(4) Dodatki (jarzyny, korzenie, sól itp.) nie mogą przekraczać wagowo $\frac{1}{4}$ masy produktu gotowego.

(5) Opakowanie bezpośrednie preparatów wymiennych w ust. (1) (np. kostek bulionowych) nie może zawierać szkodliwych dla zdrowia metali (ołów, arsen, kadm, rtęć) i ich związków oraz barwników nie dopuszczonych do barwienia artyku-

łów żywności: w szczególności cynfolia powinna być wolna od ołowiu.

§ 12. Zabrania się:

1) przerabiania dla celu spożycia mięsa uznanego za niezdatne, warunkowo zdatne lub mniej wartościowe;

2) sprzedaży i innego wprowadzania w obieg dla spożycia oraz używania do wyrobu przetworów mięsnych odpadków rzeźnianych, jako to: części płciowych, wycinków odbytu, uszów, oczu, woreczka pępkowego świń, wyporków, skrawin i skóry, z wyjątkiem skóry i chrząstek usznych cielęcych i świńskich;

3) używania ponadto:

a) żołądków i jelit do treści wędlin,

b) ścięgien i kości do innych wyrobów wędliniarskich;

4) barwienia przetworów mięsnych.

§ 13. (1) Do czynności związanych z wyrobem przetworów mięsnych, z przewozem i sprzedażą mięsa i przetworów mięsnych, nie mogą być dopuszczone osoby dotknięte ostrą chorobą zakaźną lub gruźlicą w postaci niebezpiecznej dla otoczenia, chorobą skórną zaraźliwą lub wzbudzającą wstręt oraz stykające się z zakaźnie chorymi.

(2) W razie wystąpienia objawów choroby zakaźnej oraz stwierdzenia lub uzasadnionego podejrzenia o nosicielstwo zarazków u osób zatrudnionych czynnościami przy mięsie i przetworach mięsnych, właściciel przedsiębiorstwa jest obowiązany usunąć te osoby od pełnienia tych czynności.

(3) Personel zajęty przy pracy powinien mieć czyste ręce, krótko obcięte paznokcie, nosić białe czapki (czepki) i przestrzegać wzorowej czystości. Ponadto personel, zajęty przy wyrobie przetworów mięsnych, powinien nosić czyste, białe fartuchy, z krótkimi rękawami, zaś personel zajęty przy sprzedaży mięsa i przetworów mięsnych — czyste, białe fartuchy z długimi rękawami.

Rozdział II.

Sprzedaż i ine wprowadzanie w obieg mięsa.

§ 14. Wszelkie czynności związane z załadowaniem, przewozem i wyładowaniem mięsa, powinny się odbywać w warunkach zabezpieczających mięso od wszelkich zanieczyszczeń, zepsucia i udzielania się mięsu złej woni.

W szczególności:

1) mięso przeznaczone do załadowania w przesyłkach drobnicowych powinno być całkowicie i czysto opakowane;

2) mięso nie może być przewożone wraz z żywymi zwierzętami, skórami zwierzęcymi, szmatami, brudnymi naczyniami itp.

§ 15. (1) Wozy (samochodowe, konne, ręczne) do przewożenia mięsa powinny mieć ściany gładkie, szczelne, dające się

łatwo oczyścić. Wozy ręczne i konne poza tym powinny mieć ściany z twardego drzewa, ścisłe, należycie heblowane i pokostowane (nie malowane); o ile wyłożone są blachą, blacha ta powinna być ze stali nierdzewnej, spawana (nie lutowana) na zgięciach. Wozy do przewożenia mięsa powinny być kryte i tak zamknięte, aby mięso nie zwisało i nie było wystawione na zanieczyszczenie; nie mogą one być używane do żadnych innych celów.

(2) Wozy mają być zaopatrzone w tablice z nazwą firmy (właściciela) i jej adresem.

(3) Przy przenoszeniu mięsa mają pracownicy używać czystych nieprzemakalnych kurtek i czapek.

(4) Zabrania się przewożenia razem z mięsem zwierząt żywych, bitych zwierząt w skórze, skór zwierzęcych, szmat, brudnych naczyń, odpadków oraz przedmiotów wydzielających ostrą woń.

§ 16. W rozumieniu niniejszego rozporządzenia:

1) „Miejsca sprzedaży mięsa" są to:
a) hale mięsne,
b) sklepy rzeźnicze (jatki),
c) sklepy z ptactwem bitym i dziczyzną,
d) sklepy (jatki) z mięsem końskim,
e) tanie jatki.

2) „Wytwórnie wędliniarskie" są to miejsca wyrobu przetworów wyszczególnionych w § 1 pkt 2) lit. a).

3) „Wędliniarnie" są to miejsca sprzedaży przetworów mięsnych wyszczególnionych w § 1 pkt 2) lit. a) i c).

§ 17. (1) Miejsca sprzedaży mięsa powinny być oddalone co najmniej o 3 m od ustępów ogólnych skanalizowanych, zaś od ustępów nie skanalizowanych, dołów ustępowych, obór, stajen, chlewów, gnojowisk i śmietników co najmniej o 10 m.

(2) Przy halach mięsnych powinna być urządzona chłodnia dla przechowywania większych zapasów mięsa, zaś przy innych miejscach sprzedaży mięsa — chłodnia lub lodownia podręczna względnie piwnica czysta, sucha, przewiewna, z podłogą nieprzepuszczalną; hale mięsne ponadto powinny być zaopatrzone w urządzenia z wodą bieżącą, dobrą do picia dla ludzi, oraz węże do zmywania podłóg i ścian i zlew. Poszczególne miejsca sprzedaży mięsa mogą korzystać ze wspólnej chłodni.

(3) Miejsca sprzedaży mięsa powinny być widne, suche, posiadać możność łatwego przewietrzania (wentylacja naturalna lub wzorowa sztuczna). Podłoga powinna być z materiału trwałego i nieprzepuszczalnego, dającego się łatwo czyścić (cement, beton, płytki terrakotowe itp.). Ściany powinny być malowane jasną farbą olejną lub wyłożone materiałem nieprzepuszczalnym, dającym się łatwo myć, co najmniej do górnej gra-

nicy pomieszczenia mięsa; powyżej zaś ściany mogą być bielone.

(4) Miejsca sprzedaży mięsa, znajdujące się w suterenach, powinny odpowiadać wszystkim przepisom niniejszego rozporządzenia, przewidzianym dla miejsc sprzedaży mięsa, a ponadto następującym warunkom:

1) zagłębienie poniżej poziomu terenu nie może przekraczać 1,5 m,

2) okna powinny się znajdować całkowicie powyżej poziomu terenu,

3) wysokość pomieszczeń nie może być mniejsza niż 2,5 m,

4) stosunek powierzchni świetlnej do powierzchni podłogi powinien wynosić co najmniej 1 : 10,

5) w pomieszczeniu powinna być urządzona wzorowa wentylacja sztuczna zastępująca otwieranie okien.

(5) Przyrządy do mięsa powinny odpowiadać wymaganiom następującym:

1) haki do wieszania mięsa powinny być metalowe (cynkowane, cynowane lub niklowane), szklane względnie porcelanowe, przytwierdzone wzdłuż ścian w ten sposób, by mięso wzajemnie do siebie i do ścian nie przylegało;

2) płyty stołów do mięsa — z marmuru, szkła lub z drzewa twardego, niesmolistego, o powierzchni gładkiej, bez szpar i szczelin i niemalowanej;

3) kloce i deski do rąbania i krajania mięsa — z drzewa twardego, niesmolistego, gładkie, bez szpar i szczelin;

4) płyty do wag — materiału nie rdzewiejącego, niemalowane (marmurowe, kamienne, metalowe, drewniane, szklane, porcelanowe, fajansowe, kamionkowe itp.).

(6) W każdym miejscu sprzedaży powinna być umywalnia z wodą bieżącą dobrą do picia dla ludzi, spluwaczki wodne codziennie opróżniane i myte oraz pomieszczenie lub szafa na ubranie zatrudnionego personelu.

(7) Do opakowania mięsa należy używać czystego papieru. Używanie do tego celu makulatury jest wzbronione.

§ 18. (1) Zabrania się w miejscach sprzedaży mięsa:

1) sprzedaży wędlin i innych wyrobów wędliniarskich oraz wszelkich innych artykułów żywności;

2) wywieszania (wystawiania) na zewnątrz tych miejsc oraz w drzwiach (odrzwiach) mięsa, przeznaczonego do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia oraz wystawiania kloców do mięsa na zewnątrz jatek;

3) przetrzymywania mięsa zepsutego, skór surowych i suchych, pierza, rogów, kopyt (z wyjątkiem nóżek cielęcych i wieprzowych), wyporków cielęcych, nie oczyszczonych podrobów i wnętrzności oraz mięsa nieoznakowanego przez organa weterynaryjne;

4) przetrzymywania mięsa przeznaczonego do obiegu w pomieszczeniach mieszkalnych;

5) trzymania mięsa bezpośrednio na lodzie;

6) przetrzymywania w miejscach sprzedaży mięsa ptactwa żywego, ptactwa bitego nieskubanego;

7) skubania ptactwa bitego i podskubywania ptactwa żywego;

8) bicia ptactwa;

9) trzymania zwierząt domowych.

(2) Na drzwiach wejściowych powinien być wyraźny napis „wprowadzanie psów jest wzbronione“.

§ 19. Zabrania się:

1) sprzedaży mięsa, dziczyzny w kawałkach i ptactwa oskubanego:

a) na targach i rynkach w straganach otwartych,

b) w handlu obnośnym;

2) bicia ptactwa na targach i rynkach.

§ 20. W sklepach, w których sprzedaż bitego ptactwa i dziczyzny stanowi dodatkową część przedsiębiorstwa, przedmioty te powinny być umieszczone w miejscu oddzielnym w ten sposób, by nie stykały się z innymi artykułami żywności.

§ 21. (1) Sklepy (jatki) z mięsem końskim oraz z przetworami z mięsa końskiego lub z domieszką mięsa końskiego powinny mieścić się oddzielnie i być oznaczone wyraźnym napisem „sprzedaż mięsa końskiego“ i rysunkiem głowy konia.

(2) Wszelkie przetwory z mięsa końskiego lub z domieszką mięsa końskiego muszą być oznaczone wyraźnym napisem „z mięsa końskiego“ i rysunkiem głowy konia, wybitymi na plombie.

(3) W sklepach tych nie wolno sprzedawać mięsa innego rodzaju.

(4) Przetwory z mięsa końskiego mogą być wyrabiane tylko w specjalnie przeznaczonych do tego celu wytwórniach.

§ 22. (1) Wszystkie miejsca sprzedaży mięsa powinny być utrzymane w dokładnej czystości. W szczególności: lokal powinien być przynajmniej raz na dzień dokładnie przewietrzany, ściany olejne lub kaflowe oraz podłogi powinny być zmywane codziennie po skończonej pracy. Zamiatanie na sucho oraz posypywanie podłóg po zmieceniu piaskiem lub innymi sypkimi materiałami, z wyjątkiem trocin, jest wzbronione.

(2) Płyty stołów, deski oraz inne przyrządy muszą być myte codziennie gorącym rozczynem sody; noże, wagi i wszystkie inne narzędzia dokładnie oczyszczone. Kloce powinny być codziennie po pracy wycierane solą dokładnie, a w miarę niszczenia się powierzchni — spiłowywane. Boki kloców powinny być politurowane lub malowane białą farbą olejną.

(3) Odpadki mięsne powinny być umieszczane w szczelnie

zamkniętych naczyniach, o ścianach wewnątrz gładkich, niewsiąkliwych, dających się łatwo oczyszczać; zawartość należy codziennie usuwać, a same naczynia oczyszczać.

(4) Lokal powinien być wolny od myszy, szczurów, robactwa itp. W razie ich pojawienia się należy je wytępić szybko i radykalnie z zastosowaniem wszelkich ostrożności przy używaniu środków szkodliwych dla zdrowia ludzkiego.

(5) Lokal sprzedaży nie może łączyć się bezpośrednio z miejscem uboju zwierząt ani z mieszkaniem lub służyć za miejsce zamieszkania, wypoczynku lub noclegu.

(6) Okna otwierane należy w porze letniej zabezpieczać przed owadami gęstymi, trwałymi siatkami.

(7) Mięso przeznaczone na sprzedaż powinno być zabezpieczone od zanieczyszczeń (pył, kurz, owady), od działania promieni słonecznych oraz woni przenikliwej.

(8) Przepisy § 30, z wyjątkiem pkt. 6) mają zastosowanie do miejsc sprzedaży mięsa.

Rozdział III.

Wytwórnie przetworów mięsnych.

§ 23. (1) Szlamiarnie, przeznaczone do czyszczenia jelit na powłoki wędlin i innych wyrobów wędliniarskich, powinny mieć pomieszczenie należycie oświetlone, zaopatrzone w dobrą wentylację i w urządzenia dostarczające obfitą ilość bieżącej wody ciepłej i zimnej.

(2) Ściany pomieszczeń powinny być malowane jasną farbą olejną lub wyłożone płytkami terrakotowymi do wysokości co najmniej 2 m. Podłoga powinna być z materiału nieprzepuszczalnego (cement, beton, płytki terrakotowe itp.).

(3) Szlamiarnie powinny być zaopatrzone w wanny wysokości około 1 m, w stoły ze szczelnego, twardego drzewa oraz w odpowiednią do rozmiarów produkcji liczbę naczyń drewnianych (balii) i w aparaty do przedmuchiwania jelit.

(4) W szlamiarniach powinno być, poza pomieszczeniem do szlamowania jelit, oddzielne pomieszczenie do sortowania i oddzielne pomieszczenie do solenia jelit.

§ 24. (1) Wytwórnie wędliniarskie w dzielnicach osiedli, mających urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne, mogą się mieścić tylko w lokalach, połączonych z siecią wodociągową i kanalizacyjną.

(2) Przy ulicach osiedli, nie mających urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, wytwórnie te mogą się mieścić tylko w lokalach zaopatrzonych w wodę dobrą do picia dla ludzi i w miejscowe urządzenia do usuwania nieczystości.

(3) Woda używana do wyrobu przetworów mięsnych po-

winna odpowiadać warunkom przewidzianym w obowiązujących przepisach dla wody do picia i potrzeb gospodarczych. Dobroć wody powinna być stwierdzona wynikami badania. Powiatowa władza administracji ogólnej obowiązana jest, na żądanie właściciela wytwórni, pobrać próbę wody celem jej zbadania. Koszty badania wody obciążają właściciela wytwórni. Odpis wyników badania wody powinien być przesłany przez powiatową władzę administracji ogólnej właścicielowi wytwórni.

§ 25. (1) Wytwórnie wędlinarskie powinny być oddalone co najmniej o 3 m od ustępów ogólnych skanalizowanych, zaś od ustępów nieskanalizowanych, dołów ustępowych, obór, stajen, chlewów, gnojowisk i śmietników — co najmniej o 10 m.

(2) O ile na danej nieruchomości lokal, przeznaczony na wytwórnię wędliniarską, przylega do ustępu położonego na nieruchomości sąsiedniej, lokal ten powinien być tak izolowany, aby był zabezpieczony przed przenikaniem do niego cieczy i zanieczyszczonego powietrza z ustępu.

(3) Wytwórnie wędliniarskie znajdujące się w suterenie powinny odpowiadać wszystkim przepisom przewidzianym w niniejszym rozporządzeniu dla wytwórni wędliniarskich, z wyjątkiem przepisu § 27 ust. (1) zdanie pierwsze, a ponadto warunkom, wyszczególnionym w § 17 ust. 4.

§ 26. (1) Lokal wytwórni wędliniarskiej powinien składać się z pomieszczeń przeznaczonych na:

1) warsztat,
2) peklownię (solarnię) i chłodnię,
3) wędzarnię,
4) ubieralnię i natryski,
5) skład podręczny na wyroby gotowe.

(2) Peklownia, chłodnia i wędzarnia mogą być wspólne dla szeregu warsztatów i znajdować się poza nimi.

(3) Warsztat może być połączony z wędzarnią, o ile rozmiar pomieszczenia na to pozwala.

(4) Peklownia, chłodnia i skład podręczny na wyroby gotowe mogą być w jednym pomieszczeniu.

§ 27. (1) Wysokość pomieszczeń wytwórni wędliniarskich powinna wynosić co najmniej 3 m. Izby powinny być widne, suche i tak obszerne, aby na każdego zatrudnionego pracownika przypadało co najmniej 4 m kw. powierzchni. O ile peklownia i chłodnia mieszczą się w suterenie, wysokość tych pomieszczeń może wynosić 2,5 m.

(2) Stosunek powierzchni świetlnej do powierzchni podłogi powinien wynosić co najmniej 1 : 10.

(3) Ściany powinny być gładkie i czyste; o ile nie są malowane farbą olejną, powinny mieć do wysokości co najmniej 2 m jasną lemperię olejną lub z materiału dającego się łatwo myć.

(4) Podłogi powinny być z trwałego, nieprzepuszczalnego

materiału (beton, cement, płytki terrakotowe), szczelne, gładkie, jednolite, przy tym podłogi w izbach, przeznaczonych na warsztat i solarnię, zaopatrzone w ścieki z odpowiednim spadkiem do urządzeń kanałowych lub studzienki ściekowej.

(5) Lampy, przy oświetleniu naftowym, powinny być zawieszone u sufitu lub na ścianie.

(6) W izbach, przeznaczonych na warsztat, solarnię i skład, powinna być urządzona należyta wentylacja naturalna lub sztuczna, czynna w miarę potrzeby całą dobę. Nad kotłami powinny być urządzenia wyciągowe do pary.

(7) Natryski z wodą ciepłą powinny być urządzone w każdej wytwórni, zatrudniającej 6 i więcej pracowników.

§ 28. (1) Stoły i kloce, kadzie i beczki, przeznaczone na pomieszczenie przetworów mięsnych, powinny być sporządzone z drzewa niesmolistego, heblowane, gładkie, jednolite, bez szczelin i szpar; naczynia do wody powinny być zaopatrzone w szczelne pokrywy oraz w specjalne czerpaki.

(2) Kotły oraz inne naczynia metalowe, o ile nie są aluminiowe lub żelazne, powinny być należycie ocynowane, pobiała wewnętrzna nie może zawierać zanieczyszczeń ponad 1%.

(3) W warsztacie powinna się znajdować umywalnia z dobrą do picia dla ludzi wodą bieżącą, mydłem, szczotką do mycia rąk oraz czystymi ręcznikami, we wszystkich zaś izbach spluwaczki wodne, codziennie opróżniane i myte.

(4) Postanowienia § 22 mają tu zastosowanie.

§ 29. (1) W peklowni i chłodni temperatura nie powinna przekraczać + 7° C.

(2) Trzymanie mięsa i przetworów mięsnych bezpośrednio na lodzie jest niedopuszczalne.

(3) Ubieralnia powinna znajdować się w tym samym lokalu, co wytwórnia wędliniarska. W ubieralni powinny być: umywalnia z wodą dobrą do picia dla ludzi, mydłem i czystymi ręcznikami, szafa do ubrań pracowników i oddzielna szafa do fartuchów, czapek, pantofli oraz ławki lub krzesła. Szafy powinny mieć drzwi z siatki drucianej. Natrysk powinien być umieszczony w miejscu odgrodzonym ścianką wysokości 2 m.

§ 30. Zabrania się:

1) siadać na stołach, sprzętach, przeznaczonych do wyrobu i sprzedaży przetworów mięsnych,

2) mieć przy pracy obnażone ciało prócz ramion,

3) spluwać na podłogę,

4) palić tytoń,

5) chodzić do ustępu w fartuchach przeznaczonych do pracy i nosić je poza miejscem pracy,

6) wpuszczać do wytwórni wędliniarskiej osoby obce w czasie trwania pracy,

7) przechowywać w wytwórni wędliniarskiej przedmioty

i produkty, nie mające zastosowania do danego przemysłu, w szczególności wszelkie przedmioty, które mogą udzielić wyrobom złej woni lub je zanieczyścić, np. naftę, brudne naczynia, odzież itp.

§ 31. (1) Wędzenie przetworów mięsnych może odbywać się:

1) w wytwórniach wędliniarskich,

2) w wędzarniach przemysłowych.

(2) Przez nazwę „wędzarnie przemysłowe" rozumie się zakłady trudniące się zawodowo wędzeniem przetworów mięsnych, dostarczanych przez wytwórców tych przetworów, a przeznaczonych do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia.

(3) Wędzarnie, wymienione w ust. (1), powinny być tak urządzone, by nie psuły powietrza w zamieszkalym otoczeniu przez dym, swąd lub złą woń.

(4) Wędzarnie przemysłowe nie mogą znajdować się w śródmieściu ani w budynkach mieszkalnych i powinny mieć oddzielne wejścia.

(5) Do wędzarń przemysłowych mają zastosowanie przepisy §§ 24 i 25.

§ 32. (1) Lokal wędzarni przemysłowej powinien składać się z pomieszczeń na:

1) warsztat,

2) esklad na produkty surowe,

3) skład na produkty gotowe,

4) ubieralnię i natryski.

(2) Pomieszczenia, wymienione w ust. (1) pkt 2) i 3), powinny być chłodzone (chłodnie). Dopuszczalne jest korzystanie z chłodni miejskich lub chłodni wspólnych dla szeregu wędzarń.

§ 33. (1) Wysokość pomieszczeń wędzarni przemysłowej powinna wynosić co najmniej 3 m. Izby powinny być widne, suche, a pomieszczenia na warsztat tak obszerne, aby na każdego zatrudnionego pracownika przypadało co najmniej 4 m kw. powierzchni. Stosunek powierzchni świetlnej do powierzchni podłogi powinien wynosić co najmniej 1 : 10.

(2) Ściany i sufit w wędzarni przemysłowej powinny być pokryte materiałem łatwo zmywalnym i być gładkie i czyste; o ile ściany nie są malowane farbą olejną, powinny mieć do wysokości co najmniej 2 m jasną lamperię olejną lub z materiału dającego się łatwo myć.

(3) Podłogi powinny być z trwałego nieprzepuszczalnego materiału (beton, cement, płytki terrakotowe itp.), szczelne, gładkie, jednolite; podłoga w pomieszczeniu na warsztat powinna być zaopatrzona w ścieki z odpowiednim spadkiem do urządzeń kanałowych lub studzienki ściekowej.

(4) W izbach wędzarni powinna być urządzona należyta

wentylacja naturalna lub wzorowa sztuczna, czynna w miarę potrzeby całą dobę.

(5) Natryski z wodą ciepłą powinny być urządzone w każdej wędzarni przemysłowej zatrudniającej 5 lub więcej pracowników i umieszczone w miejscu odgrodzonym ścianką wysokości 2 m.

(6) Ubieralnia powinna znajdować się w lokalu wędzarni. W ubieralni powinna być umywalnia z wodą bieżącą, dobrą do picia dla ludzi, mydłem i czystymi ręcznikami, szafa do ubrań pracowników i oddzielna szafa do fartuchów, czapek, pantofli oraz ławki lub krzesła. Szafy powinny mieć drzwi z siatki drucianej.

(7) We wszystkich izbach powinny znajdować się spluwaczki wodne, codziennie opróżniane i myte.

(8) Lampy, przy oświetleniu naftowym, powinny być wiszące u sufitu lub na ścianie.

(9) Płyty stołów powinny być sporządzone z drzewa niesmolistego, heblowane, gładkie, jednolite, bez szczelin i szpar, niemalowane.

§ 34. (1) Lokal wędzarni przemysłowej oraz wszystkie przyrządy i narzędzia winny być utrzymywane w dokładnej czystości; ściany i podłogi zmywane codziennie po skończonej pracy; zamiatanie na sucho jest wzbronione. Stoły należy myć codziennie gorącym rozczynem sody.

(2) Lokal wędzarni przemysłowej powinien być wolny od myszy, szczurów, robactwa itp. W razie ich pojawienia się należy je wytępić szybko i radykalnie z zastosowaniem wszelkich ostrożności przy używaniu środków szkodliwych dla zdrowia ludzkiego.

(3) Lokal wędzarni przemysłowej nie może służyć za miejsce zamieszkania, wypoczynku lub noclegu.

(4) Okna otwierane należy w porze letniej zabezpieczać przed owadami gęstymi, trwałymi siatkami.

§ 35. (1) Produkty surowe i gotowe w wędzarni przemysłowej powinny być zabezpieczone od zanieczyszczeń (pył, kurz, owady) i od działania promieni słonecznych oraz woni przenikliwej.

(2) W składach wędzarni przemysłowej na produkty surowe i gotowe temperatura nie powinna przekraczać + 7° %.

(3) Trzymanie mięsa i przetworów mięsnych bezpośrednio na lodzie jest niedopuszczalne.

(4) Przepisy § 30 mają tu zastosowanie.

§ 36. Wytwórnie produkujące konserwy oraz wyciągi mięsne powinny odpowiadać przepisom §§ 22, 24, 25, 27, 28, 29 i 30. Liczba i wielkość pomieszczeń wytwórni powinny być dostosowane do rozmiarów produkcji, zaś rodzaj pomieszczenia, naczynia i przyrządy — do rodzaju produkcji.

Rozdział IV.

Sprzedaż i inne wprowadzanie w obieg przetworów mięsnych.

§ 37. (1) Przetwory mięsne (§ 1 pkt 2) lit. a) i c) w czasie przewozu i przenoszenia powinny być zabezpieczone od wszelkich zanieczyszczeń.

(2) W szczególności należy, by wozy i wszelkie inne przyrządy do rozwożenia i przenoszenia tych wyrobów miały pokrywy, były utrzymane w czystości i nie używane do żadnych innych celów; o ile kosze i inne przyrządy do rozwożenia i roznoszenia tych wyrobów są umieszczane w szczelnych zamkniętych wozach, np. w specjalnych samochodach, wówczas warunek dotyczący zaopatrzenia tych koszów i przyrządów w przykrywy nie jest wymagany.

(3) Przetwory mięsne, wyszczególnione w § 1 pkt 2) lit. c), powinny być umieszczane na odpowiednich podstawach, np. półmiski, miski, salaterki.

(4) Zabrania się:

1) przenosić w rękach do miejsc sprzedaży przetwory mięsne z wozów, koszów i innych przyrządów do przewożenia i przenoszenia;

2) stawiać i trzymać kosze i inne przyrządy z dnem przepuszczalnym na ziemi lub na podłodze, o ile dna ich z zewnątrz nie są zaopatrzone w listwy drewniane.

§ 38. (1) Do miejsc sprzedaży przetworów mięsnych wymienionych w § 1 pkt 2) lit. a) i c) mają analogiczne zastosowanie przepisy §§ 17, 18 z wyjątkiem ust. (1) pkt 1), i § 22.

(2) Produkty umieszczone na stołach, półkach i w oknach wystawowych powinny być zabezpieczone przed dotykaniem ich rękami kupujących.

(3) Napoczęte lub pokrajane wyroby powinny być umieszczone w gablotkach oszklonych lub pod kloszami przewiewnymi, na talerzach, podstawach (szklanych, porcelanowych, fajansowych). Gablotki od strony sprzedającego powinny być zaopatrzone w odrzucane gęste siatki druciane lub w przesuwane ramki z gęstą siatką drucianą.

(4) Wszelkie czynności, związane z krajaniem i odważaniem przetworów mięsnych bez powłok w sprzedaży detalicznej, powinny być uskuteczniane z pomocą odpowiednich przyrządów.

(5) Do zawijania produktów gotowych do bezpośredniego spożycia (wędliny, mięso pokrajane) należy używać tylko czystego papieru pergaminowego, woskowanego lub satynowanego.

(6) W miejscach sprzedaży przetworów mięsnych, obsługiwanych przez trzy lub więcej osób, osoby zajęte krajaniem tych przetworów nie mogą być zatrudnione odbiorem i wydawaniem pieniędzy.

(7) W miejscach sprzedaży, w których sprzedaż przetworów mięsnych stanowi zasadniczą część przedsiębiorstwa, nie mogą być sprzedawane takie produkty, których zapach może się udzielić przetworom mięsnym. Miejsca sprzedaży, w których sprzedaż tych przetworów stanowi dodatkową część przedsiębiorstwa, powinny mieć dla tych przetworów oddzielne miejsce zdala od innych artykułów żywności.

(8) W miejscach sprzedaży wędlin i innych wyrobów wędliniarskich dopuszcza się sprzedaż mięsa z zachowaniem następujących warunków:

a) do sprzedaży mięsa powinien być oddzielny stół, oddzielne haki do wieszania mięsa, umieszczone oddzielnie od haków dla przetworów mięsnych, oraz oddzielne narzędzia i przyrządy;

b) do wszelkich czynności, związanych ze sprzedażą mięsa, jak rąbanie, krajanie, dzielenie, przenoszenie, odważanie mięsa, powinien być oddzielny personel, o ile warunki gospodarcze danego przedsiębiorstwa na to zezwalają.

(9) Podawanie gorących potraw w miejscach sprzedaży przetworów mięsnych może odbywać się tylko w oddzielnych pomieszczeniach, odpowiadających przepisom dla tego rodzaju miejsc spożycia.

§ 39. (1) Wędliny oraz inne wyroby wędliniarskie, przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia, powinny być zaopatrzone przez wytwórców we własne plomby firmowe.

(2) Wzory plomb powinny być zgłoszone przez wytwórców do powiatowej władzy administracji ogólnej dla zarejestrowania ich.

(3) Plomby nakładane przez wytwórców powinny zawierać:

1) początkową literę imienia i nazwisko wytwórcy lub nazwę firmy,

2) nazwę powiatu oraz nazwę miejscowości, w której wędliny wyprodukowano,

3) numer rejestru.

(4) Przy detalicznej sprzedaży wędlin i innych wyrobów wędliniarskich plomba powinna być pozostawiona aż do końca sprzedaży poszczególnej sztuki lub wiązki.

(5) Wędliny i inne wyroby wędliniarskie podpadające pod postanowienia ustępów (1), (2), (3), (4), a nie posiadające plomb lub posiadające plomby niezgodne z przepisem ust. (3), podlegają zajęciu.

(6) Wędliny oraz inne wyroby wędliniarskie przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu dla spożycia, sprzedawane spożywcom bezpośrednio przez wytwórców w tych miejscowościach w których wyroby te zostały wytworzone, nie podlegają postanowieniom ust. (1) pod warunkiem umieszczenia w miejscu sprzedaży, na widocznym i dostępnym miejscu, wyraźnego napisu „wędliny własnego wyrobu“, wydanego przez cech wędli-

niarzy lub właściwą izbę przemysłowo-handlową albo izbę rzemieślniczą.

(7) W razie odsprzedaży wędlin i innych wyrobów wędliniarskich osobom trzecim celem wpuszczenia tych przetworów do obiegu wytwórca powinien je zaopatrzyć we własne plomby.

§ 40. (1) Handel okrężny wędlinami i innymi wyrobami wędliniarskimi na ulicach, podwórzach i po domach oraz handel tymi produktami na targowiskach, rynkach, straganach, jest wzbroniony.

(2) W przypadkach wyjątkowych (jarmarki, odpusty itp.) powiatowa władza administracji ogólnej może każdorazowo zezwolić na sprzedaż wędlin i innych wyrobów wędliniarskich na targowiskach, rynkach, straganach pod warunkiem, że sprzedaż ta odbywać się będzie w pomieszczeniach krytych, często utrzymanych, zabezpieczających produkty te od wszelkich zanieczyszczeń, oraz z odpowiednim zastosowaniem przepisów § 22 ust. 1, ust. 2 zdanie pierwsze, ust. 3 i 7.

§ 41. (1) Niezależnie od organów dozoru, wymienionych w § 4 lit. a) i b) rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 czerwca 1929 r. o organizacji dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 495), lekarze weterynaryjni wykonywają nadzór nad mięsem, wędlinami i innymi wyrobami wędliniarskimi w miejscach wymienionych w § 16 niniejszego rozporządzenia oraz na targach, jarmarkach, odpustach, jak rewnież w czasie przewozu, a także sprawują nadzór nad oczyszczaniem i konserwowaniem jelit w szlamiarniach.

(2) Do zakresu nadzoru weterynaryjnego, w rozumieniu ustępu pierwszego należy:

1) sprawdzanie w miejscach sprzedaży i w czasie przewozu:

a) czy mięso jest oznakowane zgodnie z przepisami weterynaryjnymi, czy w obiegu nie ma mięsa ze zwierząt nie poddanych urzędowemu badaniu, albo mięsa niezdatnego i warunkowo zdatnego i czy mięso mniej wartościowe jest sprzedawane wyłącznie w specjalnie do tego celu wyznaczonych miejscach sprzedaży;

b) czy nie odbywa się sprzedaż mięsa końskiego w miejscach sprzedaży mięsa innych zwierząt;

c) czy wędliny i inne wyroby wędliniarskie są przepisowo oplombowane i nie zawierają pasożytów, w szczególności włośni i węgrów, jak również czy nie wykazują innych zmian chorobowych;

2) sprawdzanie w wytwórniach:

a) czy wędliny i inne wyroby wędliniarskie sporządzane są z mięsa urzędowo zbadanego i uznanego za zdatne do spożycia,

b) czy wędliny i inne wyroby wędliniarskie z mięsa końskiego sporządzane są w osobnych wytwórniach.

(3) Do sprawdzania wędlin i innych wyrobów wędliniarskich przywożonych z innych miejscowości władza dozoru właściwa dla miejsca przeznaczenia wędlin może wyznaczyć punkty, w których sprawdzanie tych produktów powinno być uskuteczniane.

(4) Wykonywanie czynności, zastrzeżonych dla lekarzy weterynaryjnych w niniejszym rozporządzeniu, powinno być powierzane lekarzom weterynaryjnym, specjalnie do celu tego wyznaczonym przez właściwą władzę wyznaczającą organa urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa.

Rozdział V.

Przepisy końcowe.

§ 42. (1) Przywóz mięsa i przetworów mięsnych z zagranicy podlega przepisom rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dn. 5 lutego 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 443) w sprawie badania mięsa, wprowadzanego (przywożonego) z zagranicy.

(2) Do mięsa i przetworów mięsnych przywożonych z obszarów, na których niniejsze rozporządzenie nie obowiązuje, mają zastosowanie przepisy niniejszego rozporządzenia.

(3) O ile ze względu na zapotrzebowanie rynku zagranicznego wyrób przetworów mięsnych odbywać się będzie odmiennie od postanowień niniejszego rozporządzenia, wytwórca obowiązany jest donieść o tym bezzwłocznie powiatowej władzy administracji ogólnej.

§ 43. Sprzedawcy mięsa, w szczególności w sprzedaży drobnicowej, są obowiązani, na żądanie władz i organów dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku, wskazywać źródło nabycia tego mięsa.

§ 44. We wszystkich miejscach wyrobu i sprzedaży mięsa i przetworów mięsnych powinny znajdować się podręczne, bezwonne środki opatrunkowe (gaza, wata, bandaż, jodyna).

§ 45. Postanowienia niniejszego rozporządzenia, dotyczące poszczególnych miejsc sprzedaży mięsa oraz miejsc wyrobu i sprzedaży przetworów mięsnych, powinny być wywieszone na widocznym miejscu w pomieszczeniach wyszczególnionych w § 1 pkt 4).

§ 46. Istniejące w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia miejsca sprzedaży mięsa oraz wytwórnie i miejsca sprzedaży przetworów mięsnych, zarówno jak szlamiarnie i wędzarnie przemysłowe, powinny być doprowadzone do stanu wymaganego niniejszym rozporządzeniem do dnia 30 czerwca 1938 r., a co do postanowień § 24 ust. (1) — do dnia 31 grudnia 1938 r., w przeciwnym razie ulegną zamknięciu.

§ 47. (1) Powiatowa władza administracji ogónej uprawniona jest do czynienia ulg w stosunku do istniejących:

1) miejsc sprzedaży mięsa, wytwórni i miejsc sprzedaży przetworów mięsnych — co do odległości ich od:

a) ustępów ogólnych skanalizowanych — do 2 m,

b) dołów ustępowych, obór, sajen, chlewów, gnojowisk, śmietników i ustępów ogólnych nieskanalizowanych — do 7 m;

2) miejsc sprzedaży mięsa, wytwórni i miejsc sprzedaży przetworów mięsnych, mieszczących się w suterenach, nie odpowiadających wszystkim innym przepisom dla tych miejsc sprzedaży i wytwórni, z wyjątkiem przepisu § 27 ust. (1) zdanie pierwsze;

3) wytwórni przetworów mięsnych — co do postanowień § 24 ust. (1), jeżeli nieruchomość, na której wytwórnia się mieści, nie jest połączona z siecią wodociągową i kanalizacyjną;

4) wytwórni przetworów mięsnych — co do liczby pomieszczeń przewidzianych w § 26, w szczególności co do wymagania oddzielnej ubieralni oraz co do wysokości tych pomieszczeń (§ 27 ust. (1) zdanie pierwsze);

5) miejsc sprzedaży mięsa — co do postanowień § 18 lit. a);

6) szlamiarni przy rzeźniach — co do oddzielnych pomieszczeń do sortowania i solenia jelit (§ 23 ust. 4);

7) wędzarni przemysłowych — co do postanowień § 31 ust. 3.

(2) Ulgi przewidziane w ust. (1) pkt 3) i 5) mogą być przyznawane na okres czasu do lat 3 licząc od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia; terminy stosowania ulg, przewidzianych w pozostałych punktach ust. (1), pozostawia się decyzji wojewódzkiej władzy administracji ogólnej z tym, że terminy te nie mogą być krótsze od terminów przewidzianych w § 46.

§ 48. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 roku.

Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 czerwca 1932 r. o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi, wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ministrem Przemysłu i Handlu (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 603) oraz rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 3 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 409).

Minister Opieki Społecznej: *Marian Zyndram-Kościałkowski.*

(Dz. U. R. P. z 23.XII.36 r. Nr. 92, poz. 643).

POZA WYŻEJ WYMIENIONYMI UKAZAŁY SIĘ NASTĘPUJĄCE USTAWY, DEKRETY I ROZPORZĄDZENIA:

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości oraz Ministra Opieki Społecznej z dn. 21 października 1936 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Przemysłu i Handlu o zmianie okręgu Sądu Pracy w Łodzi (Dz. U. R. P. z 30.XI.36 r. Nr. 89, poz. 620).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 31 października 1936 r. w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o zniżce celnej na jądra pestek egzotycznej odmiany moreli t. zw. ghejsi (Dz. U. R. P. z 30.XI.36 r. Nr. 89, poz. 621).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 12 grudnia 1936 r. o zasadach podziału nadwyżki kontyngentu wewnętrznego cukru (Dz. U. R. P. z 15.XII 1936 r. Nr. 91, poz. 634).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 21 listopada 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o uzupełnieniu taryfy celnej wywozowej (Dz. U. R. P. z 15. XII.36 r. Nr. 91, poz. 635).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 14 grudnia 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Przemysłu i Handlu o rejonach produkcji oraz o kontyngencie wewnętrznym i zapasie cukru na okres kampanijny 1937/38 (Dz. U. R. P. z 15.XII.36 r. Nr. 91, poz. 636).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 15 grudnia 1936 r. w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o uchyleniu rozporządzenia z dn. 31 lipca 1935 r. w sprawie zwrotu cła przy wywozie zbóż, strączkowych, nasion oleistych, produktów przemiału, grochu polerowanego i słodu (Dz. U. R. P. z 15.XII.36 r. Nr. 91, poz. 637).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 10 grudnia 1936 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o przedłużeniu mocy obowiązującej rozporządzenia z dn. 29 października 1929 r. o regulowaniu cen przedmiotów powszedniego użytku (Dz. U. R. P. z 23.XII.36 r. Nr. 92, poz. 641).

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 11 grudnia 1936 r. w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie zwrotu cła przy wywozie lnu standaryzowanego (Dz. U. R. P. z 23.XII.36 r. Nr. 92, poz. 645).

5.

INSTRUKCJA MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

z dnia 3 grudnia 1936 r.

wydana w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich.

§ 1. Artykuły powołane w instrukcji niniejszej bez określenia dotyczą ustawy z dnia 17.IV.1936 r. o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 237).

Paragrafy powołane w instrukcji niniejszej z oznaczeniem rozp. dotyczą rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 sierpnia 1936 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Ur. 70, poz. 504).

Do § 1 rozp.

§ 2. Do grup ludności, których wyznanie wymaga stosowania przy uboju specjalnych zabiegów natury wyznaniowej należą na obszarze Rzeczypospolitej osoby wyznania mojżeszowego, muzułmanie i karaimowie.

§ 3. Za ubój rytualny należy uważać ubój dokonywany przez „rzezaka rytualnego" posiadającego warunki wymienione w § 4 rozp.

Do § 2 rozp.

§ 4. Rzeźnie do uboju rytualnego należy wyznaczać pod kątem widzenia faktycznych potrzeb konsumcyjnych zainteresowanych grup ludności.

Sieć rzeźni, w których może odbywać się ubój rytualny winna być dość liczna tak, aby uniknąć można przewozu mięsa rytualnego oraz aby obrót mięsem rytualnym mógł być przystosowany do miejscowego zapotrzebowania.

Wyjątkiem od tej zasady jest ubój rytualny dla celów wywozu mięsa do tych obszarów, w których uboju rytualnego nie stosuje się na zasadzie art. 5 ust. (3). Należy dążyć, aby ubój rytualny dla tych celów był skoncentrowany w kilku większych rzeźniach na terenie województw: warszawskiego, łódzkiego i kieleckiego poza tym w tych miejscowościach województw: poznańskiego, pomorskiego i śląskiego, w których ubój rytualny został dozwolony na podstawie uchwały władz gminnych.

Do § 3 rozp.

§ 5. Władze administracji ogólnej winny przypilnować, aby rzeźnie wyznaczone do uboju rytualnego zaopatrzyły się także w narzędzia (ew. aparaty) potrzebne przy uboju rytualnym.

Do § 4 rozp.

§ 6. Przy wydawaniu zezwoleń na rytualne wykrwawianie kierownik rzeźni winien uwzględniać tylko te osoby, które nie są dotknięte gruźlicą w postaci niebezpiecznej dla otoczenia,

chorobą skórną, zaraźliwą lub wzbudzającą wstręt. Poza tym kierownik rzeźni winien czasowo zawiesić prawo wstępu do rzeźni tej osobie, co do której stwierdzi, że styka się ona z inną osobą chorą na ostrą chorobę zakaźną. W wypadku gdy kierownik rzeźni posiada uzasadnione podejrzenie co do powyższych spraw winien żądać przedłożenia odpowiedniego zaświadczenia właściwego powiatowego lub samorządowego lekarza. Zezwolenia te winny być wydawane na piśmie, na ściśle określony czas.

Do § 5 rozp.

§ 7. Wojewoda winien zezwalać na wykonanie uboju rytualnego w ogólnych pomieszczeniach do uboju w tych wypadkach, gdy nie ma oddzielnego odpowiedniego pomieszczenia, w którym mógłby być wykonywany ubój rytualny.

§ 8. Czas wyznaczony dla dokonywania uboju z pozbawieniem przytomności (ogłuszeniem) i uboju rytualnego winien być podany do wiadomości osób zainteresowanych.

Jeżeli nie ma oddzielnego pomieszczenia dla uboju rytualnego, czas wyznaczony dla uboju zwykłego winien być wcześniejszy.

Do § 6 rozp.

§ 9. Zasadniczo należy dążyć do tego, aby przed wykrwawieniem rytualnym zwierzę zostało pozbawione przytomności w sposób dopuszczony przez rytuał.

Jednakże jeżeli posiadacz zwierzęcia żąda dokonania wykrwawienia rytualnego bez uprzedniego pozbawienia zwierzęcia przytomności, nie można odmówić mu tego sposobu uboju; żądanie takie może być wyrażone nie tylko przed zamierzonym ubojem danej sztuki, lecz również na stałe.

Do § 8 rozp.

§ 10. (1) Ograniczenie uboju rytualnego, a więc jego dostosowanie do potrzeb konsumcyjnych tych grup ludności, które ze względów wyznaniowych mogą spożywać jedynie mięso z uboju rytualnego jest b. ważnym zagadnieniem wykonawczym ustawy i jej postanowień wykonawczych. Ograniczenie to ma być przeprowadzone drogą kontyngentowania ubojów rytualnych.

(2) Podstawowym kryterium dla ustalania zapotrzebowania na mięso rytualne poczynając od 1938 r. winny być cyfry faktycznego uboju rytualnego z roku poprzedniego, a podział ich należy opierać na stopniu wyzyskania pozwoleń w latach poprzednich (6-ta kolumna zał. Nr. 2 rozp.).

Sposoby ustalania zapotrzebowania na mięso rytualne w roku 1937 zostaną podane w oddzielnym zarządzeniu Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

(3) Do kontyngentów nie zalicza się ilości uboju przeznaczonych na wywóz do tych miejscowości województw poznańskiego, pomorskiego i śląskiego, gdzie uboju rytualnego w myśl ust. (3) art. 5 nie stosuje się oraz ilości na wywóz za granicę, które poddaje się ubojowi na zasadzie pozwoleń Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych (§ 10 rozp.).

(4) Kontyngenty należy ustalać w kilogramach wagi żywej, w cyfrach obejmujących wszystkie rodzaje zwierząt, a więc bez różniczkowania na bydło rogate, cielęta, konie, kozy i owce.

§ 11. (1) Pozwolenia na ubój rytualny należy wydawać na okres 3-miesięczny z tym, że w zależności od miejscowych warunków okres ten w pierwszych miesiącach roku 1937 powinien być krótszy.

(2) Na str. 1 pozwoleń na ubój należy zamieszczać cyfry ogólne, pozostawiając wybór rodzaju zwierząt do uboju koncesjonariuszowi.

(3) Przy rozdziale kontyngentu ustalonego przez wojewódzkie władze administracji ogólnej i przydziale pozwoleń ubojowych powiatowe władze administracji ogólnej (zarządy miast wydzielonych) winny brać pod uwagę następujące okoliczności:

a) Pozwolenia na ubój należy udzielać jatkarzom, wędliniarzom i przetwórcom, którzy towar uzyskują w drodze uboju, nie należy natomiast dawać ich posiadaczom sklepów kolonialnych i zakładów gastronomicznych oraz sklepów wędliniarskich, którzy towar zakupują u jatkarzy i przetwórców a nie trudnią się ubojem i wyrębem mięsa.

b) Przed rozdziałem pozwoleń należy wysłuchać wniosków właściwych gmin wyznaniowych, a w razie braku takich wniosków, władze powiatowe mogą przeprowadzić podział pozwoleń w zależności od dotychczasowego terytorialnego rozmieszczenia uboju rytualnego, zarządy miast wydzielonych zaś według swego uznania uwzględniając miejscowe warunki.

c) Pozwolenia powinny być zasadniczo rozdzielone przed rozpoczęciem okresu, na który opiewają. Niemniej należy liczyć się z tym, że w pierwszych miesiącach obowiązywania ustawy konieczne będą wyjątki od tej zasady.

(4) Przy kontyngentowaniu i udzielaniu pozwoleń na ubój mięso pochodzące z uboju rytualnego należy traktować jednolicie, bez względu na to czy zostało ono uznane przez rzezaka za odpowiadające rytuałowi, czy nie. W szczególności dyskwalifikacja mięsa z punktu widzenia religijnego nie może być powodem zwiększenia kontyngentów lub przydziałów pozwoleń na ubój.

Do § 9 rozp.

§ 12. (1) Organ urzędowego badania oznacza w pozwoleniach wagę zwierząt, ustaloną w warunkach, podanych w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 26 sierpnia 1936 r. o ważeniu bydła rogatego, trzody chlewnej i owiec, sprzedawanych na targowiskach (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 513).

(2) W razie braku wagi do ważenia żywych zwierząt, do czasu zainstalowania jej, organ badania mięsa winien określać wagę żywą na podstawie szacunku wzrokowego albo przez porównanie z wagą rzezną.

Do § 11 i 12 rozp.

§ 13. Organ urzędowego badania w rzeźni wyznaczonej do uboju rytualnego winien sprawdzać ważność pozwoleń na ubój rytualny, zwłaszcza na podstawie wykazów nadsyłanych przez władze w myśl § 11 ust. (2) rozp. Pozwolenia nasuwające wątpliwości należy kierować celem wyjaśnienia do władz, które je wydały.

O wszystkich nadużyciach wymieniony organ winien bezzwłocznie zawiadamiać właściwe władze.

§ 14. Organy państwowego nadzoru weterynaryjnego nad badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa winny przy wykonywaniu tego nadzoru również sprawdzać, czy czynności przewidziane w rozporządzeniu dla organów urzędowego badania są prawidłowo wykonywane.

Minister *Jul. Poniatowski.*

6.

PISMO OKÓLNE MINISTERSTWA R. I R. R.

Nr. W. V. 1/58 z dnia 30 listopada 1936 r.

w sprawie aparatów i narzędzi używanych w rzeźniach do pozbawiania zwierząt przytomności oraz do kładzenia (przy uboju rytualnym).

Na zasadzie § 5 ust. (3) rozp. Ministra Rolnictwa i R. R. z dnia 26.VIII.1936 r. o uboju zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 508), — oraz § 7 p. *b* rozp. Ministra Rolnictwa i R. R. z dnia 26.VIII.1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 504), zarządza się co następuje:

I. Do pozbawiania zwierząt przytomności przed ubojem

przy pomocy metod mechanicznych, zwłaszcza bydła dorosłego, należy używać *aparatu strzelającego* (rewolwerowego), w którym zamiast kuli znajduje się metalowy słupek, posiadający na zakończeniu skierowanym na zewnątrz, okrągłe, wklęsłe wyżłobienie tak, że krawędź zakończenia słupka tworzy ostry brzeg kształtu kolistego (system „bolcowy"). Słupek ten, pod działaniem siły wybuchowej, założonej do aparatu spłonki z substancją wybuchową bądź mechanicznej (np. sprężonego powietrza) przebija kość czaszki i uszkadza mózg, powodując natychmiastową utratę przytomności.

Za odpowiadające powyższym warunkom należy uważać aparaty działające w sposób zbliżony do aparatu „Schermera" Karlsruhe (Niemcy) oraz aparaty firmy S. Nakulski w Gnieźnie.

Pozbawianie przytomności *cieląt* w wieku do trzech miesięcy poza tym *owiec i kóz* może odbywać się także przez uderzenie w głowę *maczugą* lub *młotem*. Narzędzia te aby były skuteczne w użyciu, winny ważyć najmniej 1,5 kg i posiadać rękojeść o długości najmniej 60 cm. Winny one być zrobione z twardego, gładko obrobionego drzewa, a główka w miejscu uderzającym winna posiadać pierścień lub płytę z metalu o grubości najmniej 0,5 cm, tak osadzone, aby brzegi nie wystawaly ponad oprawę drewnianą; główka może być również sporządzona w całości z bardzo twardej gumy.

Pozbawianie przytomności *drobiu* winno odbywać się przez uderzenie w sklepienie czaszki. Należy je wykonywać za pomocą *pałki* z twardego, gładko-obrobionego drzewa o długości najmniej 40 cm, oraz grubości najmniej 3 cm. Przy małym drobiu (kury, kaczki, gołębie it.d .) uderzenie w głowę można wykonać również tylcem (grzbietem) dużego noża o ostrzu długości najmniej 30 cm, a grubości od strony grzbietowej najmniej 0,5 cm.

Do pozbawiania przytomności za pomocą *prądu elektrycznego* należy używać specjalnych aparatów tak urządzonych, aby pozbawianie przytomności następowało natychmiast po włączeniu prądu, oraz aby nie mogły zdarzać się nieszczęśliwe wypadki. Władze zatwierdzające regulaminy winny dążyć do tego, aby pozbawianie przytomności świń odbywało się, o ile to możliwe, za pomocą przyrządów elektrycznych. Jako odpowiadające powyższym warunkom należy obecnie uważać aparaty działające w sposób zbliżony do systemu „prof. Müller-Weinberger" w München (Niemcy) oraz systemu „Pfretzschner" w München (Niemcy).

II. Przy uboju rytualnym jest wskazane, aby duże zwierzęta, o ile tego wymaga rytuał, były kładzione przy użyciu specjalnych przyrządów, umożliwiających jak najmniej bolesne doprowadzenie zwierząt do pozycji wymaganej przy wykrwawie-

niu rytualnym. W tym celu zaleca się używanie t. zw. aparatu „Weinberga“ lub t. zw. „potrójnej pętli“.

Dopuszczalne jest również kładzenie zwierząt bez takich przyrządów, jednakże pod warunkiem zabezpieczenia biodra zwierzęcia za pomocą materaca dostatecznie miękkiego i grubego, dającego się łatwo i szybko nakładać i zdejmować. Materac ten winien być nazewnątrz obszyty materiałem, nadającym się do dokładnego i szybkiego oczyszczania.

III. W razie zamiaru używania aparatów mechanicznych i elektrycznych innych systemów aniżeli wymienione, należy uzyskać zgodę Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Główny Inspektor Weterynarii: *Dr. Marczewski.*

Otrzymują: Urzędy Wojewódzkie.

7.

INSTRUKCJA
MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

z dnia 3 grudnia 1936 r.

wydana w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uboju zwierząt gospodarskich.

§ 1. Paragrafy powołane w instrukcji niniejszej z oznaczaniem „rozp.“ dotyczą rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 sierpnia 1936 r., wydanego w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uboju zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 503).

Do § 2 rozp.

§ 2. Należy dążyć do tego, aby w miarę istniejących możliwości ubój:

a) bydła dorosłego i koni,

b) cieląt, owiec i kóz,

c) trzody chlewnej

odbywał się w oddzielnych halach ubojowych. Do hal ubojowych należy wprowadzać tylko taką ilość zwierząt, która bez zwłoki może być poddana ubojowi.

Do § 4 rozp.

§ 3. Unieruchamianie zwierząt ma na celu ułatwienie aktu pozbawiania przytomności oraz bezpieczeństwo ludzi. Zwierzęta należy unieruchamiać w następujący sposób:

1) bydło rogate — oprócz cieląt oraz konie przez przywiązanie głowy lub szyi przy pomocy łańcucha lub powroza do pierścienia metalowego, umieszczonego w posadce hali ubojowej lub w odpowiednim słupie;

2) świnie przez wpędzanie ich do specjalnej klatki (korytarzyka) ograniczającej możliwie w najwyższym stopniu ruchy tych zwierząt, lub też przez przywiązanie tylnej nogi za pomocą powroza do pierścienia metalowego, umieszczonego w posadzce albo w ścianie pomieszczenia przeznaczonego do uboju, a w razie potrzeby także przez przytrzymanie za uszy; świnie pozbawiane przytomności prądem elektrycznym w małym zagrodzeniu mogą nie być przywiązywane;

3) cielęta, owce i kozy przez ułożenie ich na koźle i przymocowanie do kozła; zwierzęta te pozbawiane przytomności prądem elektrycznym mogą nie być układane na koźle, lecz przytrzymywane lub przywiązywane podobnie jak bydlo dorosłe i konie;

4) drób przez odpowiednie ujęcie go ramieniem i przytrzymanie dzioba palcami i dłonią.

Do § 5 rozp.

§ 4. Rzeźnie obowiązane są posiadać aparaty i narzędzia do pozbawiania przytomności zwierząt przed ubojem. Władze administracji ogólnej przypilnują, aby rzeźnie zaopatrzyły się we wszystkie aparaty niezbędne do pozbawiania zwierząt przytomności.

Do § 9 rozp.

§ 5. Oczyszczanie miejsc uboju należy wykonać przez spłukiwanie czystą wodą lub zamiatanie i spłukiwanie. Jeżeli tego wymaga zbiórka krwi, oczyszczenie może nastąpić tylko przez zamiecenie. Miejsca uboju należy oczyszczać po każdej sztuce.

Do § 10 rozp.

§ 6. Należy dążyć do tego, aby w rzeźniach pozbawianie przytomności było wykonywane wyłącznie przez osoby specjalnie wykwalifikowane, upoważnione przez kierownictwo rzeźni i należące o ile możności do stałego personelu rzeźni. W większych rzeźniach winni to być funkcjonariusze, specjalnie prze-

znaczeni do tych czynności, w mniejszych zaś czynności te mogą wykonywać osoby spełniające również inne obowiązki w rzeźni.

§ 7. Umiejętność zawodową osób dokonywających pozbawiania przytomności sprawdza lekarz weterynaryjny danej rzeźni, a w rzeźniach, w których badanie zwierząt rzeźnych i mięsa jest wykonywane przez oglądacza — właściwy powiatowy lekarz weterynaryjny.

§ 8. Wojewódzkie władze administracji ogólnej w porozumieniu z zarządami miejskimi, utrzymującymi rzeźnie publiczne oraz organizacjami rzemieślniczymi, a w razie potrzeby także z dostawcami aparatów do pozbawiania przytomności, — w Warszawie zaś Zarząd Miejski w porozumieniu z tymi organizacjami i osobami, — zorganizują przy większych rzeźniach odpowiednie przeszkolenie dla osób mających pozbawiać zwierzęta przytomności. Przeszkolenie to winno polegać na zapoznaniu z konstrukcją oraz ze sposobami użycia i działania aparatów i winno odbywać się pod nadzorem lekarzy weterynaryjnych, upoważnionych przez urzędy wojewódzkie.

Do § 11 rozp.

§ 9. Kierownicy rzeźni winni przy udzielaniu zezwoleń wstępu do rzeźni baczyć, aby do miejsc uboju nie były dopuszczane osoby, których obecność nie jest konieczna, ani z innych względów pożyteczna. Wszystkie osoby, wpuszczone do hali ubojowej, winny być ubrane w odpowiednie ubranie ochronne.

Do § 12 rozp.

§ 10. Organa państwowego nadzoru weterynaryjnego nad badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa winny przy wykonywaniu tego nadzoru również sprawdzać, czy czynności przewidziane w rozporządzeniu dla organów urzędowego badania są prawidłowo wykonywane.

Minister: *Jul. Poniatowski.*

8.

INSTRUKCJA MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU
w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych

z dnia 9 grudnia 1936 r.

o warunkach obrotu mięsem pochodzącym z uboju rytualnego.

§ 1. Paragrafy powołane w niniejszej instrukcji oznaczone skrótem „rozp." dotyczą rozporządzenia Ministra Przemysłu

i Handlu z dnia 5 września 1936 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych o warunkach obrotu mięsem, pochodzącym z uboju rytualnego (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 505).

§ 2. Celem należytego wykonania przepisów tego rozporządzenia wojewódzkie i powiatowe władze administracji ogólnej winny kierować się wytycznymi, wynikającymi z art. 5 ustawy o uboju zwierząt gospodarskich, a mianowicie koniecznością wyodrębnienia obrotu mięsem rytualnym oraz przystosowania go do miejscowych potrzeb konsumcyjnych ludności zainteresowanych wyznań.

Do § 2 rozp.

§ 3. Obowiązek uzyskania koncesji ciąży nie tylko na firmach trudniących się sprzedażą mięsa surowego (jatkach) i przetworów z uboju rytualnego (wędliniarniach, masarniach, przetwórniach), ale również na wszystkich firmach, które obok innych artykułów (o ile na to pozwalają przepisy prawne) sprzedają mięso z uboju rytualnego, lub przetwory z niego; dotyczy to np. sklepów kolonialnych, zakładów gastronomicznych itp.

Do § 3 rozp.

§ 4. Rozporządzenie zakazuje odsprzedaży innym koncesjonariuszom mięsa pochodzącego ze zwierząt ubitych na podstawie pozwolenia na ubój rytualny, wystawionego przez powiatową władzę administracji ogólnej ew. przez zarząd miasta wydzielonego.

Zakazowi temu nie podlegają więc:

a) drób bity rytualnie,

b) przetwory (wędliny, konserwy itp.),

Poza tym, wskazanemu wyżej zakazowi nie podlegają zgodnie z ust. (2) § 3,

c) produkty uboczne: głowa, język, płuca, serce, wątroba, śledziona, nerki, żołądki, jelita, gruczoły, łój, krew, nogi, kości, rogi, racice, kopyta, skóra,

d) oraz mięso przeznaczone dla celów wywozu.

Za mięso rytualne, przeznaczone dla celów wywozu, należy uważać mięso z uboju rytualnego nabywane przez koncesjonariuszy - eksporterów na warunkach ustalonych oddzielną instrukcją.

Do § 4 i 13 rozp.

§ 5. Jest pożądane, aby zarządy gmin, w których dokonywa się uboju rytualnego uzyskały koncesję na sprzedaż mięsa

rytualnego (na warunkach obowiązujących w takich jatkach), albowiem oprócz normalnych wypadków dyskwalifikacji mięsa przez organ urzędowego badania istnieje na życzenie właściciela możliwość dopuszczenia mięsa rytualnego do sprzedaży na warunkach obowiązujących w „takich jatkach".

Do § 15 rozp.

§ 6. Koncesję otrzymać może osoba fizyczna lub prawna.

§ 7. Przyznanie koncesji na sprzedaż mięsa surowego (wyłącznie lub z innymi produktami) należy uzależnić od tego, czy ubiegający się posiada warunki do samoistnego prowadzenia rzemiosła.

Przyznanie koncesji na łączną lub oddzielną sprzedaż drobiu oraz wędlin lub innych przetworów wytwarzanych sposobem fabrycznym albo zakupywanych u innych koncesjonariuszów, z wykluczeniem sprzedaży mięsa surowego, może nastąpić także wówczas, o ile ubiegający się nie posiada warunków do samoistnego prowadzenia rzemiosła.

§ 8. W dokumencie koncesyjnym należy dokładnie określić przedmiot przedsiębiorstwa z wymieniem rodzajów artykułów, których sprzedaż jest objęta koncesją.

Do § 17 rozp.

§ 9. Przy udzielaniu koncesji władza przemysłowa nie jest związana żadnymi normami ilościowymi, ani też prawami nabytymi ubiegających się o koncesję. Wprowadzenie koncesjonowania przedsiębiorstw, trudniących się sprzedażą mięsa i wyrobów rytualnych, nie ma na celu ograniczenia konsumcji tych artykułów.

Kryterium rozmieszczenia firm koncesjonowanych w terenie powinny stanowić względy natury gospodarczej, w pierwszym rzędzie wygoda konsumentów. W szczególności w większych miastach jest pożądane, aby tam gdzie ludność zainteresowanych wyznań zamieszkuje niektóre tylko dzielnice, koncesje opiewały na miejsca sprzedaży położone w obrębie wymienionych dzielnic.

§ 10. Na obszarach, gdzie nie stosuje się uboju rytualnego zgodnie z art. 5 ust. (3) ustawy o uboju zwierząt gospodarskich, mogą istnieć firmy koncesjonowane, zajmujące się sprzedażą mięsa, przywożonego z okręgu, gdzie ubój rytualny będzie istniał.

§ 11. Władza przemysłowa wojewódzka może pozwolić na prowadzenie przedsiębiorstwa w paru miejscach sprzedaży (sklepy filialne) stosujące się przy tym do przepisów prawa przemysłowego. W tych wypadkach władza przemysłowa po-

winna zwracać uwagę czy wydatnie pozwolenia na sklep filialny jest istotnie uzasadnione potrzebami obrotu, w przeciwnym bowiem razie w oparciu się o § 17 rozp. należy odmówić wydania takiego pozwolenia. W szczególności należy mieć na uwadze, aby zakladanie sklepów filialnych nie było wykorzystywane do obchodzenia ustawy.

Jeżeli przedsiębiorstwo posiada sklepy filialne, dokument koncesyjny powinien wyszczególniać wszystkie filie.

§ 12. Ustawa z dnia 17.IV.1936 r. o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach i wydane na ich zasadzie rozporządzenia nie naruszają przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 343) oraz jego postanowień wykonawczych.

Minister Przemysłu i Handlu: *A. Roman.*

(Pismo Min. Przem. i Hand. z 9.XII.1936 r. Nr. H. W. VIII—1/115).

9.

PISMO OKÓLNE MINISTERSTWA R. I R. R.

Nr. Agr. XIV/1-a/987/36 z dnia 16 grudnia 1936 r.

w sprawie parcelacji gruntów państwowych, posiadających złoża kopalniane.

Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych prosi, aby Urzędy Wojewódzkie przy przenoszeniu na nabywców w drodze parcelacji prawa własności gruntów państwowych, posiadających złoża kopalniane, stosowały zasady następujące:

1) Jeżeli grunt jest pokryty całkowicie lub częściowo nadaniami górniczymi, to w orzeczeniu z art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej należy uczynić zastrzeżenie:

a) że własność i użytkowanie gruntu na całym obszarze ewentualnie na konkretnej części obszaru, objętej nadaniem górniczym, są ograniczone na rzecz właściciela tego nadania w myśl obowiązujących przepisów prawa górniczego (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr. 85, poz. 654),

b) że w razie przymusowego wykupu gruntów, stosownie do przepisu art. 84 ust. 2, art. 85 i art. 96 prawa górniczego — cenę wykupu dla Skarbu Państwa stanowić będzie, odmiennie od postanowienia art. 88 tegoż prawa, pojedyńcza cena rynkowa, jaką grunt będzie posiadał w chwili wydania orzeczenia o jego zajęciu dla potrzeb zakładu górniczego,

c) że oba te ograniczenia będą wpisane do księgi hipotecznej gruntu przy przewłaszczeniu na nabywcę.

2) Gdy działka utworzona przy parcelacji jest pokryta zgłoszonymi, lecz jeszcze niezatwierdzonymi nadaniami górniczymi, wówczas wydanie orzeczenia w trybie art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej powinno być wstrzymane do czasu wykonalnego zatwierdzenia tych nadań (art. 49 prawa górniczego), po czym należy zastosować się do p. 1 niniejszego zarządzenia. Gdyby jednak wydanie orzeczeń z art. 61 miało z tego powodu zbytnio się przewlekać — to można wydać te orzeczenia z zastrzeżeniem, jak w p. 1 — *na wypadek zatwierdzenia zgłoszonego nadania.*

3) Niezależnie od powyższego, *na obszarze województw centralnych* Urzędy Wojewódzkie winny wziąć pod uwagę przepisy art. 296 ustępy 1, 3 i 4 prawa górniczego, według których na właścicielu nadania górniczego ciąży ciężar wieczysty w postaci obowiązku płacenia właścicielowi gruntu, objętego nadaniem górniczym, co rocznie 1% bądź ½% wartości wydobytych w ciągu roku niektórych złóż kopalnianych i ten ciężar wieczysty nie może być przedmiotem sprzedaży oddzielnej od gruntu pokrytego nadaniem.

Wobec tego i ze względu na okoliczność, że pozostawienie takiego ciężaru z korzyścią dla nabywców parcel jest nieuzasadnione bowiem korzyści z tego tytułu winny być osiągnięte przez Skarb Państwa, — przed wydaniem orzeczenia z art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej Urząd Wojewódzki powinien:

a) spowodować wykreślenie tego rodzaju ciężaru z ksiąg hipotecznych nadań górniczych należących do Skarbu Państwa (złożyć wniosek do właściwego sądu),
b) ułożyć się w imieniu Skarbu Państwa z prywatnymi właścicielami nadań górniczych, celem wykupienia przez nich w drodze dobrowolnej ugody tego rodzaju ciężaru w trybie art. 296 p. 5 prawa górniczego, przy czym w każdym poszczególnym wypadku należy uprzednio wystąpić do Ministerstwa Przemysłu i Handlu o delegowanie eksperta dla fachowego ustalenia przybliżonej równowartości ciężaru, który ma być zniesiony; po zawarciu dobrowolnej ugody Urząd Wojewódzki winien spowodować wykreślenie odnośnego ciężaru wieczystego z ksiąg hipotecznych nadań górniczych.

Natomiast w orzeczeniu z art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej należy, oprócz ujawnienia zastrzeżeń podanych w p. 1 niniejszego zarządzenia, zaznaczyć, że nabywca nabywa działkę bez prawa domagania się wynagrodzenia, przewidzianego w art. 296 ust. 1 i 3 prawa górniczego, a obciążającego właścicieli nadań górniczych, bowiem odnośny ciężar wieczy-

sty został już skreślony z odpowiednich ksiąg hipotecznych nadań górniczych.

Ministerstwo zarazem wyjaśnia, że nabywcom działek z gruntów państwowych, pokrytych całkowicie lub częściowo nadaniami górniczymi (na rzecz Skarbu Państwa lub osób prywatnych), pozostawia się bez żadnych zmian uprawnienia, jakie przysługują właścicielowi tego rodzaju gruntów w myśl przepisów art. art. 84 — 87 włącznie prawa górniczego z tytułu użytkowania tych gruntów przez właściciela pola górniczego.

L. Krawulski
Dyrektor Departamentu

Otrzymują: wszystkie Urzędy Wojewódzkie.

10.

ZARZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Nr. BP. XI—3/32 z dnia 17 grudnia 1936 r.

w sprawie utworzenia oddziału finansowego w Wydziale Rolnictwa i R. R. Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Zmieniając częściowo punkt 1 zarządzenia Ministerstwa z dnia 20 grudnia 1933 r. Nr. BP. A. IV—1/14 (Dz. Urz. Min. Rol. i R. R. z 1934 r. Nr. 5, poz. 32), zarządzam utworzenie oddziału finansowego w Wydziale Rolnictwa i Reform Rolnych Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Do zakresu działania oddziału finansowego należą sprawy wymienione w szczegółowym podziale czynności tego oddziału (załącznik do pisma Ministerstwa z dnia 14 grudnia 1933 r. Nr. BP. A. IV-1/15 — Dz. Urz. Min. Rol. i R. R. Nr. 5, poz. 36).

Proszę Pana Wojewodę o wydanie stosownych zarządzeń.

Minister: *Jul. Poniatowski.*

Otrzymuje P. Wojewoda w Krakowie.

11.

ZARZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

Nr. BP. XI—3/40 z dnia 17 grudnia 1936 r.

w sprawie siedziby i terytorialnego zakresu działalności referentów roln. i ref. rol. w starostwach.

Ustalam, jak następuje, siedziby oraz terytorialny zakres działania referentów rolnictwa i reform rolnych (komisarzy ziemskich) w starostwach na obszarze województwa tarnopolskiego:

Siedziba komisarza ziemskiego	*Powiaty objęte działalnością komisarza ziemskiego:*
Borszczów	borszczowski, zaleszczycki,
Brzeżany	brzeżański, buczacki, podhajecki, przemyślański,
Czortków	czortkowski, kopyczyniecki, trębowelski,
Kamionka Strumił.	kamionecki, radziechowski,
Tarnopol	skałacki, tarnopolski, zbaraski,
Złoczów	brodzki, zborowski, złoczowski.

Proszę Pana Wojewodę o wydanie stosownych zarządzeń.

Minister: *Jul. Poniatowski.*

Otrzymuje P. Wojewoda w Tarnopolu.

12.

OKÓLNIK Nr. 7 MINISTERSTWA ROLNICTWA I R. R.

Nr. Z. Ryb. III-8-29-36 z dnia 17 grudnia 1936 r.—

w sprawie przesyłania Izbom Kontroli wykazów zawartych umów o dzierżawę obwodów rybackich.

Okólnikiem Nr. 849 z dnia 30 marca 1926 r. (Nr. 949-Pr.) w sprawie przesyłania do Izb Kontroli odpisów umów zawieranych przez urzędy i organa administracji Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych zarządzono, że wszystkie urzędy i organa Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych, uprawnione do zawierania umów względnie zaciągania zobowiązań, winny

niezwłocznie nadsyłać do właściwej Izby Kontroli odpisy tych umów, które opiewają na sumę 25.000 zł lub więcej, oraz niezależnie od tego w pierwszych dniach każdego miesiąca przesyłać Izbom Kontroli wykazy wszystkich w ciągu ubiegłego miesiąca zawartych umów, opiewających na sumę poniżej 25.0000 złotych.

W związku z wykonaniem ustawy o rybołówstwie, w szczególności przepisów o wydzierżawianiu obwodów rybackich przez powiatowe władze administracji ogólnej Ministerstwo zaznacza, że wyżej powołany okólnik ma również zastosowanie do umów o dzierżawę obwodów rybackich, zawieranych przez powiatowe władze administracji ogólnej, które obowiązane są obejmować wykazami (o których mowa w okólniku) również i umowy o dzierżawę obwodów rybackich, o ile umowami tymi zainteresowany jest Skarb Państwa.

W powyższej sprawie należy wydać stosowne zarządzenie.

Naczelnik Wydziału

E. Baird.

Otrzymują: wszystkie Urzędy Wojewódzkie (z wyjątkiem Śląskiego) oraz Komisariat Rządu m. st. Warszawy.

13.

ZASADY ODBYWANIA SŁUŻBY PRZYGOTOWAWCZEJ KANDYDATÓW NA STANOWISKA KATEGORII II i III W ADMINISTRACJI ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH.

Przepisy wspólne dla wszystkich kandydatów.

1) *Zakres obowiązywania zasad.* Zasady niniejsze normują bliżej sposób odbywania służby przygotowawczej w rozumieniu art. 12 ustawy o państwowej służbie cywilnej przez kandydatów na stanowiska kategorii II i III w Zarządzie Centralnym Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego, we władzach administracji ogólnej i w państwowych zakładach chowu koni.

Do odbywania służby przygotowawczej w myśl niniejszych zasad obowiązani są we władzach administracji ogólnej również kandydaci na te stanowiska kat. II i III, które są obsadzane pracownikami kontraktowymi (płatnymi z F. O. R. R. lub P. F. M.) z tą różnicą, że nie podlegają oni *obowiązkowi* składania egzaminów praktycznych.

Wyjątkowo mogą być przyjęci w charakterze pracowników

kontraktowych na stanowiska kat. II i III (płatni z kredytów osobowych budżetu parafowanego) bez obowiązku uprzedniego odbywania służby przygotowawczej tacy kandydaci, którzy wykażą się odbyciem innej odpowiedniej praktyki (na stan. kat. II — conajmniej 3-letnią, na stan. kat. III — conajmniej 2-letnią), dającej im wystarczające przygotowanie do pełnienia funkcji na danym stanowisku.

2) *Cel służby przygotowawczej.* Zadaniem służby przygotowawczej jest praktyczne przygotowanie kandydata do należytego pełnienia czynności w tej gałęzi służby, w której ma być zatrudniony.

Służba przygotowawcza powinna odbywać się planowo, obejmować ważniejsze zagadnienia danej gałęzi służby i mieć charakter ściśle praktyczny.

3) *Obowiązki praktykantów na stanowiska kat. II i III z wyjątkiem kancelaryjnych.* Kandydaci winni zaznajomić się z przepisami i czynnościami, należącymi do odnośnej gałęzi służby w takim zakresie, w jakim to jest potrzebne do pełnienia służby, z organizacją biurowości w urzędach państwowych i ze sposobem praktycznego wykonywania prac, względnie załatwiania spraw w danej gałęzi służby.

Na wstępie kandydat winien zapoznać się w ogólnych zarysach z Konstytucją, ustawą o państwowej służbie cywilnej, zorientować się ogólnie w organizacji i kompetencji Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych oraz tej kategorii urzędów, w których ma być zatrudniony, tudzież z instrukcją biurową.

W celu nabycia praktycznego przygotowania kandydat winien zapoznawać się stopniowo z czynnościami urzędu w odnośnej gałęzi służby, przeglądać odpowiednie materiały urzędowe, np. akta załatwionych spraw, księgi urzędowe, współdziałać pod nadzorem urzędnika w załatwianiu konkretnych spraw lub wykonywaniu prac, wyjeżdżać na teren w celu uczestniczenia w czynnościach urzędowych odnośnych organów państwowych, być obecnym przy przyjmowaniu interesantów itp.

Kandydaci na stanowiska fachowe i rachunkowo-kasowe nie powinni być używani do prac kancelaryjnych w większym zakresie, niż to jest potrzebne do zaznajomienia się z tymi pracami, oraz do prac nie mających związku z ich przyszłymi czynnościami urzędowymi.

4) *Obowiązki praktykantów na stanowiska kat. III kancelar.* Kandydat winien w ciągu praktyki zapoznać się niezależnie od przepisów wymienionych w pkt 3) ust. 2 dokładnie z przepisami, dotyczącymi biurowości, oraz z przepisami o opłatach stemplowych od podań i świadectw urzędowych, jak również osiągnąć odpowiednią sprawność w pisaniu na maszynie.

5) *Sposób szkolenia praktykantów.* Szkolenie praktykantów należy do urzędników z odpowiednimi kwalifikacjami, wy-

znaczonych przez bezpośrednich służbowych przełożonych praktykantów. Do szkolenia praktykantów należy, o ile możności, wybierać urzędników, posiadających do tego zamiłowanie i uzdolnienie.

Urzędnicy kształcący praktykantów powinni w szczególności czuwać nad wyrobieniem u praktykanta obywatelskiego ustosunkowania się do interesów ludności i do spraw powierzonych administracji państwowej, wskazywać praktykantowi, z jakimi przepisami, względnie pracami, winien się zaznajamiać i ułatwiać mu te czynności, śledzić postęp przygotowania się praktykanta, udzielać mu potrzebnych pouczeń i wskazówek i ułatwiać w granicach możliwości przygotowanie się do egzaminu.

Przełożeni urzędników, szkolących praktykantów, winni czuwać nad należytym szkoleniem praktykantów oraz przy sposobności sprawdzać postępy pracy praktykantów. Na sposób kształcenia praktykantów winni w granicach możliwości zwracać również uwagę inspektorzy z władz wyższych przy sposobności dokonywania w urzędzie innych czynności służbowych.

6) *Dopuszczenie do praktyki.* O dopuszczeniu kandydata do praktyki decyduje w Zarządzie Centralnym Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego i w państwowych zakładach chowu koni — Ministerstwo, a we władzach administracji ogólnej — wojewoda na podstawie każdorazowej decyzji Ministerstwa, zezwalającej na przyjęcie kandydata do służby.

Dopuszczenie do praktyki następuje przez doręczenie kandydatowi stosownego pisma (art. 12 ust. 4 ustawy o państwowej służbie cywilnej) lub zawarcie umowy służbowej, powierzającej kandydatowi pełnienie obowiązków praktykanta.

Kandydat dopuszczony do praktyki winien otrzymać egzemplarz niniejszych Zasad oraz wskazówki egzaminacyjne dla kandydatów na stanowiska kat. II i III.

7) *Ocena praktyki.* O wyniku praktyki tj. uznaniu jej za dodatnią lub ujemną decydują władze wymienione w pkt 6 na podstawie sprawozdania z odbycia praktyki.

8) *Egzaminy praktyczne.* W razie uznania praktyki za dodatnią (pkt. 7) kandydat może być dopuszczony do składania egzaminu praktycznego na dane stanowisko.

O dopuszczeniu do egzaminu decydują władze wymienione w pkt. 6.

W okresie między ukończeniem praktyki a terminem egzaminu kandydat winien nadal odbywać praktykę.

Przed terminem egzaminu należy kandydatowi umożliwić ostateczne przygotowanie się do egzaminu przez zwolnienie go na tydzień od zajęć urzędowych.

Przepisy specjalne dla poszczególnych kategoryj praktyk.

I. Praktyki w Centralnym Zarządzie Ministerstwa.

9) *Ogólne zasady.* Wolne stanowiska kat. II i III, zwłaszcza fachowe, z wyjątkiem stanowisk kancelaryjnych w Centralnym Zarządzie Ministerstwa, winny być zasadniczo obsadzone rutynowanymi pracownikami urzędów podległych, względnie pracownikami z odpowiednią praktyką w innych instytucjach (pkt. 1 ust. 3).

O ile w poszczególnych przypadkach zajdzie potrzeba przyjęcia kandydata na praktykę na powyższe stanowisko, sposób odbywania tej praktyki ustalać będzie Biuro Personalne w Ministerstwie z uwzględnieniem postanowień zawartych w pkt. 10 — 12.

Ogólny nadzór nad praktykami kancelaryjnymi sprawuje Kierownik Kancelarii Ministerstwa.

10) *Praktyki pomocniczo-adm. kat. II.* Kandydat winien w czasie praktyki zapoznać się z zasadami ustaw, mających zastosowanie w danej gałęzi służby, oraz brać udział w załatwianiu czynności pomocniczo-administracyjnych.

11) *Praktyki rach.-kasowe kat. II.* Kandydat winien zapoznać się w toku praktyki z:

a) zagadnieniami i przepisami wymienionymi w § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.I.1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 49),

b) specjalnymi przepisami rachunkowo-kasowymi, obowiązującymi w P. I. N. G. W. i w państwowych zakładach chowu koni oraz majątkach tych instytucyj, przepisami o F. O. R. R. oraz rachunkowością F. O. R. R., z ogólnymi zasadami ustaw, z których wynikają wydatki, względnie dochody Ministerstwa oraz w zakresie potrzebnym do pełnienia służby z przepisami o ubezpieczeniu socjalnym i przepisami o opłatach stemplowych.

12) *Praktyki rachunkowo-kasowe kat. III.* Kandydata winien zapoznać się z przepisami rachunkowo-kasowymi dla władz i urzędów państwowych oraz w zakresie potrzebnym dla pełnienia służby z przepisami wymienionymi w pkt. 11 lit b.

II. Praktyki w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego.

13) *Praktyki rachunkowo-kasowe kat. II.* Kandydat odbywa praktykę przez 9 mies. w Instytucie (Rachubie, administracji majątków rolnych Instytutu, zakładach samowystarczal-

nych) oraz przez 3 mies. w Centrali Ministerstwa (w Wydziale Budżetowo-Rachunkowym).

Kandydat winien zapoznać się:

a) z przepisami wymienionymi w § 9 rozp. Rady Ministrów z dnia 7.I.25 r. (Dz. U. R. P. Nr. 6, poz. 49),

b) z organizacją i zakresem działania Instytutu, ze specjalnymi przepisami rachunkowymi, obowiązującymi w Instytucie, oraz w zakresie potrzebnym do pełnienia służby z ustawami o ubezpieczeniu socjalnym i przepisami o opłatach stemplowych.

14) *Praktyki rach.-kas. kat. III.* Kandydat odbywa praktykę w Rachubie Instytutu i w razie potrzeby w administracji majątku Instytutu i zakładach samowystarczalnych.

Kandydat winien zapoznać się z przepisami rachunkowymi i kasowymi dla władz i urzędów państwowych oraz z przepisami wymienionymi w pkt. 13 lit. b.

15) *Inne praktyki kat. II i III.* Sposób odbywania tych praktyk ustala każdorazowo Dyrektor Instytutu.

III. Praktyki w państwowych zakładach chowu koni.

16) *Praktyki pom. admin. i rach.-kas. kat. II.* Kandydat odbywa praktykę przez 9 mies. w biurze zakładu i w majątku rolnym zakładu oraz przez 3 mies. w Centrali Ministerstwa (w Wydziale Budżetowo-Rachunkowym).

Kandydat winien zapoznać się z:

a) przepisami wymienionymi w § 9 rozp. Rady Ministrów z dnia 7.I.1925 r. (Dz. U. Nr. 6, poz. 49),

b) wszystkimi instrukcjami służbowymi, obowiązującymi w zakładach, przepisami rachunkowymi dla majątków rolnych zakładów i dla masztalerzy, jako specjalnych poborców, oraz w zakresie potrzebnym do pełnienia służby — z przepisami o ubezpieczeniu socjalnym i o opłatach stemplowych.

17) *Praktyki na stanowiska kancelar. (rachunkowe) kat. III.* Kandydat odbywa praktykę w biurze zakładu i w majątku rolnym zakładu.

Praktykant winien zapoznać się z przepisami rach. kasowymi dla władz i urzędów państwowych oraz w ogólnym zakresie z przepisami wymienionymi w pkt. 16 lit. b.

IV. Praktyki kat. II we władzach administracji ogólnej.

18) *Praktyki w oddziałach urządzeń rolnych i w referatach rolnictwa i reform rolnych starostw.* Kandydat odbywa naprzód praktykę w referacie rolnictwa i reform rolnych starostwa przez 8 mies., przy czym większość czasu winna przy-

padać na sezon robót polowych, a przez 4 mies. — w urzędzie wojewódzkim w oddziałach: urządzeń rolnych i finansowym.

Praktykant winien zapoznać się w starostwie:

a) w zakresie agrarnym — z zasadami prac (przepisów) scaleniowych, znoszenia służebności, drobnych regulacyj rolnych, parcelacyjnych, zapasu ziemi, administracji gruntami, obrotu ziemią, ochrony drobnych dzierżawców i wykupu dzierżawionych gruntów, z czynnościami hipotecznymi w zakresie przebudowy ustroju rolnego oraz ogólnie z działalnością personelu pomiarowego i melioracyjnego w zakresie przebudowy ustroju rolnego,

b) w zakresie opieki nad rolnictwem — ogólnie ze służbą ochrony roślin, sprawami rybackimi, statystyką rolniczą, oddłużeniem rolników oraz zorjentować się w samorządowych i społecznych organizacjach rolniczych.

Praktykant winien zwrócić szczególną uwagę na prace agrarne.

Kandydat winien w ciągu swej praktyki w starostwie wyjeżdżać z komisarzem ziemskim w celu zapoznania się z czynnościami terenowymi, przewidzianymi w obowiązujących przepisach, oraz być jak najczęściej obecnym przy załatwianiu interesantów.

W urzędzie wojewódzkim praktykant winien zapoznać się z kompetencją tego urzędu w sprawach przebudowy ustroju rolnego, brać udział w załatwianiu konkretnych spraw pod nadzorem wyznaczonego urzędnika, zapoznać się ze sprawami F. O. R. R. i wymiarem opłat za prace agrarne.

19 *Praktyki melioracyjne.* Kandydat odbywa praktykę w referacie melioracyjnym starostwa i to przez cały sezon robót — w terenie, w pozostałym zaś okresie czasu—w biurze tego referatu.

Praktykant winien zapoznać się z pracami melioracyjnymi zarówno publicznymi, jak i przy przebudowie ustroju rolnego, z rachunkowością związaną z melioracjami, z przepisami agrarnymi, mającymi łączność z melioracjami, w ogólnym zakresie ze sprawami wodno-prawnymi, tudzież pomagać technikowi melioracyjnemu w pracach terenowych.

20) *Praktyki pomiarowe.* Kandydat odbywa praktykę w urzędzie wojewódzkim i to przez cały sezon robót polowych— w terenie, a w pozostałym okresie czasu — w odziale pomiarów rolnych.

Praktykant winien zapoznać się z pracami pomiarowymi w zakresie przebudowy ustroju rolnego, instrukcjami technicznymi i z przepisami agrarnymi, mającymi związek ze służbą pomiarową, tudzież pomagać mierniczemu rządowemu w pracach terenowych.

21) *Praktyki rachunkowo-kasowe.* Kandydat odbywa praktykę w urzędzie wojewódzkim w oddziale finansowym wydziału rolnictwa i reform rolnych oraz w oddziale budżetowo-gospodarczym wydziału ogólnego.

Praktykant winien zapoznać się z przepisami i zagadnieniami wymienionymi we Wskazówkach egzaminacyjnych dla praktykantów na stanowiska kat. II i III (str. 12, 15 — 17) oraz przepisami agrarnymi związanymi ze sprawami F. O. R. R.

V. Praktyki kat. III we władzach administracji ogólnej.

22) *Praktyki rachunkowo-kasowe.* Kandydat odbywa praktykę w oddziale finansowym wydziału rolnictwa i reform rolnych, a w miarę potrzeby również w oddziale budżetowo-gospodarczym wydziału ogólnego.

Praktykant winien zapoznać się z przepisami i zagadnieniami, wymienionymi we Wskazówkach egzaminacyjnych dla praktykantów kat. II i III (str. 25 i 26) oraz ogólnie z przepisami agrarnymi, mającymi związek z F. O. R. R.

23) *Praktyki pomiarowe i kancelaryjne.* Praktyk na stanowiska kat. III w służbie pomiarowej i kancelaryjnej nie przewiduje się we władzach administracji ogólnej.

24) *Praktyki melioracyjne* (stanowiska nadzorców melioracyjnych zostaną wprowadzone w nowej tabeli stanowisk do kat. III urzędników). Kandydat odbywa praktykę w referacie melioracyjnym starostwa i to przez cały okres robót polowych — w terenie, a w pozostałym okresie — w biurze referatu.

Praktykant winien zapoznać się z pracami melioracyjnymi w zakresie działania nadzorcy melioracyjnego, ogólnie z rachunkowością przy robotach melioracyjnych i z tymi przepisami agrarnymi, które mają związek z melioracją, tudzież brać udział w pracach nadzorcy melioracyjnego.

25) *Praktyki rybackie* (stanowiska nadzorców rybackich zostaną wprowadzone w nowej tabeli stanowisk do kat. III urzędników). Kandydat odbywa praktykę w urzędzie wojewódzkim w oddziale rolnictwa i w terenie pod kierownictwem referenta rybackiego.

Praktykant winien zapoznać się z przepisami rybackimi w zakresie potrzebnym do pełnienia służby, wyjeżdżać na teren z referentem rybackim w celu zaznajomienia się ze swymi obowiązkami.

26) *Praktyki laboratoryjne* (stanowiska laborantów w pracowniach rozpoznawczych zostaną wprowadzone w nowej tabeli stanowisk do kat. III urzędników).

Kandydat odbywa praktykę w pracowni rozpoznawczej.

Praktykant winien zapoznać się z działalnością pracowni rozpoznawczej oraz z obowiązkami laboranta.

Warszawa, dnia 17 grudnia 1936 r.

Minister: *Jul. Poniatowski.*

Otrzymują: wszystkie Urzędy Wojewódzkie, P. I. N. G. W. w Puławach, Państw. Zakł. Chowu Koni.

14.

PISMO OKÓLNE MINISTERSTWA ROLNICTWA I R. R.

Nr. E. R. IV—17a/II b/1 z dnia 23 grudnia 1936 r.

w sprawie zaopatrzenia ludności wyznania mojżeszowego, muzułmańskiego i karaimskiego, zamieszkałej w województwach zachodnich, w mięso z uboju rytualnego.

Sprawę zaopatrzenia ludności religijnie zainteresowanej w mięso z uboju rytualnego w województwach zachodnich regulują:

1) ustawa z dnia 17.IV.1936 r. o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 237) — w szczególności art. 5 ust. (3) ustawy.
2) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26.VIII.1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 504).
3) instrukcja Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 3.XII.1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich, w szczególności § 4 tej instrukcji.
4) rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 5. IX.1936 r. o warunkach obrotu mięsem, pochodzącym z uboju rytualnego (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 505).
5) instrukcja Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9.XII. 1936 r. o warunkach obrotu mięsem, pochodzącym z uboju rytualnego — w szczególności § 10 tej instrukcji.

W myśl tych przepisów Ministerstwo prosi Panów Wojewodów, każdego we własnym zakresie działania, o wydanie następujących zarządzeń:

I — Urzędy Wojewódzkie: w Toruniu, w Poznaniu i w Katowicach przy wydawaniu koncesji na sprzedaż mięsa rytualnego wystawiać będą zaświadczenia, określające wysokość

miejscowego zapotrzebowania na mięso rytualne, które poszczególny koncesjonariusz ma zaspokoić. Wysokość ta winna być ustalona dla poszczególnych kwartałów roku kalendarzowego 1937 w kg żywej wagi.

II — Urząd Wojewódzki Warszawski wyznaczy 2 do 3 rzeźni dogodnie położonych dla uboju rytualnego na rzecz zainteresowanej ludności województwa pomorskiego. Każda z tych rzeźni winna mieć wyraźnie wyznaczony teren obsługi (określone powiaty woj. pomorskiego).

Analogicznie nastąpi wyznaczenie rzeźni w województwie łódzkim dla zainteresowanej ludności województwa poznańskiego oraz w województwie kieleckim dla zainteresowanej ludności województwa śląskiego.

III — Pozwolenia na ubój rytualny dla celów zaopatrzenia zainteresowanej ludności województw zachodnich wystawiać będą powiatowe władze administracji ogólnej właściwe dla siedziby wyznaczonej rzeźni. Jeżeli wyznaczona rzeźnia znajduje się w obrębie miasta wydzielonego, wówczas pozwolenia na ubój dla wymienionych celów wystawia zarząd tego miasta.

IV — Pozwolenia na ubój dla wym. celów mogą być wystawiane tylko koncesjonariuszom, których miejsca sprzedaży wymienione w koncesji znajdują się na przydzielonym terenie obsługi (jak w pkt. II).

V — Pozwolenia na ubój dla wymienionych celów w 1937 roku należy wystawiać na ilości kg żywej wagi wymienione w zaświadczeniach wystawionych zgodnie z treścią pkt. I.

W roku 1938 zaś i następnych na ilości dokonanego uboju (ilości wykorzystane) w odpowiednim okresie roku poprzedniego (6 kolumna wzoru Nr. 2 zal. do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26.VIII.1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 504).

VI — Przy wystawianiu pozwoleń na ubój rytualny dla zaopatrzenia zainteresowanej ludności województw zachodnich w mięso rytualne, należy poza tym stosować się do przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26.VIII.1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 504).

Cz. Bobrowski
Dyrektor Departamentu.

Otrzymują: P. P. Wojewodowie w Toruniu, w Poznaniu, w Katowicach, w Warszawie, w Łodzi, w Kielcach.

Warszawskie Zakłady Graficzne, Wilcza 60, tel. 893-47.